

קידום נוער - תוכנית היל"ה

השכלת יסוד ולימודי השלמה

מדריך למורה באזרחות

למגזר החרדי

תוכנית לימודים למסלול לימודי תעודה

9-10 שנות לימוד

כותבי התוכנית:

אילנית כהן, אביב גרימברג

כתיבה והתאמת התוכנית למגזר החרדי –

הרב אוריאל שמידוב

אוגוסט 2014

תוכן עניינים

- רציונל
 - סילבוס
 - דרכי הוראה ולמידה
- עמודים 3-4
- עמודים 5-6
- עמודים 7-13
- עמודים 14-17
1. זכות העם היהודי על ארץ ישראל - מדינת ישראל בראייה תורנית
- א. עם ישראל ואומות העולם
 - ב. הגדרת העם היהודי
 - ג. החוקה הנצחית של עם ישראל
 - ד. הבטחת ארץ ישראל לעם ישראל
- עמודים 18-24
2. הרקע להקמת המדינה ומגילת העצמאות
- א. הרקע להקמת המדינה
 - ב. מגילת העצמאות
 - ג. הוויכוח על נוסח המגילה
 - ד. מעמדה המשפטי של המגילה
 - ה. יחס היהדות הדתית אל הקמת המדינה
 - ו. עמדת הציונות הדתית - אתחלתא דגאולה.
 - ז. עמדת הרבי מסאטמר - הקמת המדינה כפירה במלכות ה'
 - ח. עמדת אגודת ישראל - הכרה למעשה ולא להלכה
- עמודים 25-31
3. זכויות טבעיות / בסיסיות
- עמודים 32-38
4. מדינת ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי
- א. המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה
 - ב. הסכמים, חוקים, סמלים ומוסדות המשקפים את היהדות של המדינה.
- עמודים 39-50
5. רשויות השלטון
- עמודים 49-60
- עמודים 61-62
6. דמוקרטיה ועקרונות הדמוקרטיה
7. חוברת לתלמידים – משחקים ואירועים

רציונל התוכנית אזרחות למגזר החרדי

לתוכנית הלימודים של 10 שנה"ל באזרחות יש מטרות על לאורם נבחרו נושאי הלימוד.

מטרות חינוכיות:

- הטמעת ההשקפה האמונית אודות מהותו של עם ישראל ושליטתו כריבון בארצו.
- טיפוח תודעת השותפות היהודית והאזרחית ומתוכה פיתוח תחושת אחריות ורצון למעורבות.

מטרות לימודיות:

- מהותה של מדינת ישראל
- ערכי החברה הדמוקרטית
- הכרה בקיומן של דעות שונות
- סובלנות כלפי דעות שונות
- עקרון כבוד האדם וחירותו
- כיבוד החוק
- יישוב מחלוקות בדרכי שלום
- זרועות השלטון ותפקידיהן

מיומנויות

- ניתוח אירועים מבחינה דמוקרטית
- יכולת ניתוח
- יכולת השוואה

מיומנויות וערכים שהלומד ירכוש ויפתח במהלך הלמידה

- פיתוח מסוגלות להפעלת שיקולי דעת
- פיתוח חשיבה ביקורתית.
- יכולת הכרעה על פי 'כללי משחק' מוסכמים

- פיתוח חוסן מהשפעות דמגוגיות
- מסוגלות להתמודדות עם שינויים חברתיים.
- פיתוח רגישות ומחויבות חברתית
- פיתוח אחריות אישית

יעדי התכנית

שלב א' : הטמעת הלמידה במסלול 10 שנות לימוד

שלב ב' : התמקדות בתלמידים שימשיכו את לימודיהם במסלולי הלימוד 11-12 שנה"ל ובגרורות.

התוכנית חושפת נושאים ומושגים מרכזיים שנלמדים בתוכניות של המסלולים הגבוהים יותר כגון : הגדרה עצמית, מרכיבי המדינה מהו לאום (עם) , סוגי לאומים (עמים) זכויות אדם, ושלטון החוק.

סילבוס

<u>פירוט והמלצות</u>	<u>מספר שעות הוראה</u>	<u>שם הנושא</u>		
<p>נקודת ההתחלה של עם ישראל ואומות העולם</p> <p>חוקתו הנצחית של עם ישראל ואמנת היסוד שלו</p>	<p><u>4-6 שעות</u></p>	<p>• <u>זכות העם היהודי על ארץ ישראל</u></p> <p>א. מדינת ישראל בראיה תורנית</p> <p>ב. עם ישראל ואומות העולם</p> <p>ג. הגדרת העם היהודי</p> <p>ד. החוקה הנצחית של עם ישראל</p> <p>ה. הבטחת ארץ ישראל לעם ישראל</p>		
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 5px;"> <ul style="list-style-type: none"> - הצהרת בלפור - מלחמת העצמאות - מגילת העצמאות חלקיה ומעמדה המשפטי. </td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;"> <ul style="list-style-type: none"> - שלוש שבועות. - עמדת הרבי מסאטמר. - עמדת אגודת ישראל. </td> </tr> </table>	<ul style="list-style-type: none"> - הצהרת בלפור - מלחמת העצמאות - מגילת העצמאות חלקיה ומעמדה המשפטי. 	<ul style="list-style-type: none"> - שלוש שבועות. - עמדת הרבי מסאטמר. - עמדת אגודת ישראל. 	<p><u>4 שעות</u></p>	<p><u>2. הרקע להקמת המדינה ומגילת העצמאות</u></p> <p>א. מגילת העצמאות</p> <p>ב. הוויכוח על נוסח המגילה</p> <p>ג. מעמדה המשפטי של המגילה</p> <p>ד. יחס היהדות הדתית אל הקמת המדינה</p> <p>ה. עמדת הציונות הדתית- אתחלתא דגאולה.</p> <p>ו. עמדת הרבי מסאטמר- הקמת המדינה כפירה במלכות ה'</p> <p>ז. עמדת אגודת ישראל- הכרה למעשה ולא להלכה</p>
<ul style="list-style-type: none"> - הצהרת בלפור - מלחמת העצמאות - מגילת העצמאות חלקיה ומעמדה המשפטי. 				
<ul style="list-style-type: none"> - שלוש שבועות. - עמדת הרבי מסאטמר. - עמדת אגודת ישראל. 				

<p>- זכויות טבעיות (זכויות האדם הבסיסיות). - המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה. - מהו לאום. - חוקים המשקפים את אפיה של המדינה. - מוסדות של העם היהודי והדת היהודית. - הסדר ה"סטאטוס קוו".</p>	<p><u>8 שעות</u></p>	<p><u>3. זכויות טבעיות /בסיסיות</u> חובות האדם כאדם. חובות האזרח.</p>
<p>1. הרשות המחוקקת – כנסת ישראל. 2. הרשות המבצעת – הממשלה. 3. הרשות השופטת.</p>	<p><u>10 שעות</u></p>	<p><u>4. מדינת ישראל- מדינת הלאום של העם היהודי</u> א. המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה ב. הסכמים, חוקים, סמלים ומוסדות המשקפים את היהדות של המדינה</p>
<p>1. עקרון שלטון העם – שלטון יציג, נבחר ומתחלף. 2. עקרון הגבלת השלטון. 3. עקרון שלטון החוק. 4. עקרון הכרעת הרוב. 5. עקרון הפלורליזם.</p>	<p><u>4</u> <u>2</u> <u>4</u></p>	<p><u>5. רשויות השלטון</u> כולל: הפרדת רשויות מטרת הפרדת הרשויות ועירוב סמכויות</p>
<p>1. עקרון שלטון העם – שלטון יציג, נבחר ומתחלף. 2. עקרון הגבלת השלטון. 3. עקרון שלטון החוק. 4. עקרון הכרעת הרוב. 5. עקרון הפלורליזם.</p>	<p><u>10 שעות</u></p>	<p><u>6. דמוקרטיה ועקרונות הדמוקרטיה</u></p>

דרכי הוראה ולמידה

א. הקניית ידע

על המורה לשלב הקניית הידע ברכישת מושגים, עקרונות וערכים של המשטר הדמוקרטי עם הבאת דוגמאות ודילמות מהמציאות האקטואלית הנשמעת באמצעי התקשורת ומדוגמאות שאירעו בעבר.

דרך אחת להקנות ידע היא ע"י כך שהמורים מציגים לפני התלמידים הגדרה של המושג או העיקרון שברצונם ללמד. בתהליך ההוראה בשיטה זו המורים והתלמידים מביאים דוגמאות ומבררים בדרך של הבחנה בין הדומה והשונה מהן הדוגמאות המתאימות להגדרה שהוצגה.

דוגמה: בנושא "עקרון הפלורליזם", המורה יפתח את השיעור בהגדרה דידקטית ברישום כותרת: "עיקרון הפלורליזם". נושא השיעור מוצג כעיקרון כללי, שיבוא לידי ביטוי ספציפי בתכנים שיידונו במהלך השיעור. בהגדרה דידקטית, המורים מגלים לתלמידים את התשובה לשאלה "מהו פלורליזם", המורים נותנים דוגמאות לפלורליזם כגון: מגוון של סוגי בתי ספר או מגוון של מפלגות.

התלמידים יתבקשו לתת דוגמאות המביאות לידי ביטוי את עיקרון הפלורליזם. - ריבוי קבוצות מתחומים אחרים כמו: מגוון תנועות נוער, ריבוי של סוגי עיתונות וכדומה. **דרך נוספת** היא שהתלמידים, בסדרה של התנסויות עצמיות חיוביות, מגיעים להכללה של המושג או העיקרון.

תלמידים מסוגלים להבין את הנושא או את המושג, לפרקו לחלקים ולבצע תהליכי חשיבה של הפשטה והכללה ולהסיק מסקנות בכוחות עצמם.

* המורה מציג מושג, רעיון, עיקרון, בלי להגדירו ולפרט אותו, התלמידים מביאים דוגמאות למושג (סיעור מוחין) שהן עדיין בגדר של רעיונות לא מגובשים. לאחר מכן נעשית בחינה ביקורתית של הרעיונות על פי קריטריונים שהתלמידים מחליטים עליהם או על פי קריטריונים נתונים שהמורה מביא.

דרך הוראה/למידה זו מאפשרת לתלמידים לנתח את הדוגמאות שהם מעלים, יגלו את הצדדים המשותפים, ינפו את הדוגמאות הבלתי מתאימות, ובסופו של התהליך יגיעו בכוחות עצמם לניסוח של הכללה, להגדרה של המושג ולהסקת מסקנות.

דוגמה: "מדינה ריבונית", המטרה היא שהתלמידים יגיעו בכוחות עצמם להבנת

משמעות המושג "**מדינה ריבונית**":

א. **סיעור מוחין**- המורה יבקש מהתלמידים להעלות מושגים, רעיונות, מחשבות

העולים בדעתו בהקשר למושג "מדינה ריבונית". (דגל, צבא, גבולות, ממשל

ועוד.)

ב. דיון בעקבות דברי התלמידים וניפוי הדוגמאות הבלתי מתאימות.

בסופו של התהליך התלמידים אמורים להבין שהמושג "מדינה ריבונית" מבטא מספר תנאים הכרחיים, ובמילים אחרות – למושג "מדינה ריבונית" חמישה מרכיבים, וכל מרכיב הוא תנאי הכרחי אך בלתי מספיק בשיטה זו, האחריות על הלמידה מוטלת על התלמידים. היא מתאימה לתלמידים המסוגלים להתנסות בהצלחה ובכישלון בעת איסוף המידע. מורים שעובדים עם תלמידים בשיטת הוראה זו, מניחים שתלמידיהם מסוגלים להתמודד עם רעיונות ומושגים ברמת חשיבה של גילוי, אנליזה (- הבחנה בין סוגים שונים) וסינתזה (- שילוב והרכבה של מושגים שונים) ולהגיע להפנמה של המושג.

ב. הבנה

הבנת המשמעות המילולית של המידע תוך מודעות לרצף הדברים ולקשר בו הוא נתון.

מושגים קשים ומילים קשות, יש תחילה להסביר את המילים והמושגים הללו.

חשוב מאוד להתגבר על קשיי קריאה והבנת הטקסטים באמצעות פירוק הטקסט

לגורמים על ידי תרשים.

זיהוי של מושגים מרכזיים שנלמדו בשיעור על ידי שאילת שאלות ממוקדות ומנוסחות

במשפטים קצרים וברורים, הפשטת הקטע.

בלימודי האזרחות קורה שמושגים זהים מקבלים משמעויות שונות בהקשרים שונים

לדוגמה: המושג "שלטון" – שלטון העם במשמעות של שלטון האזרחים, שונה מהגבלת

השלטון במשמעות של הגבלת הכוח. חלק מהתלמידים מתקשים להבחין בין משמעות

המושג "שלטון" בהקשר לעקרון שלטון העם לבין משמעותו בהקשר לעקרון הגבלת

השלטון ולכן יש לעמוד על השווה והשונה בין המושגים בהקשרים השונים ולהראות

שהמושג מטופל בצורה אחרת בזיקה לכל נושא ונושא.

התלמידים יבינו שבעקרון "הגבלת השלטון", המושג "שלטון" כולל: שרים, ראשי

רשויות מקומיות, הדרג המנהלי הפקידותי עובדי ציבור הפועלים במשרדי הממשלה,

בחברות הממשלתיות ובכל הגופים הביצועיים השייכים לממשלה ולרשויות המקומיות.

לעומת "עקרון שלטון העם", הריבון במדינה הדמוקרטית הוא העם. מכאן חשיבותן של ההשתתפות האזרחית והמחויבות האזרחית לעקוב אחר פעולות רשויות השלטון ולמחות נגד החלטות שלטוניות הפוגעות באינטרס הציבורי.

ג. הבחנה

על המורה לחדד את יכולת הלומדים להבחין בין מילים, ביטויים, מושגים המופיעים בקטע, לכן מן הראוי לפרק מטלות למרכיבים קטנים וללמד את התלמיד לזהות מילות מפתח בקטע.

ד. זכירה

באזרחות על התלמיד לזכור עובדות ומושגים וזאת על מנת לבצע את המטלות הנדרשות ממנו באופן עצמאי.

לזכירה יש תפקיד חשוב בלמידה, במקצוע האזרחות, התלמיד נדרש לשיים (מתן שמות) ולזכור הרבה פרטים וכאשר המורה מלמד את התלמיד את טכניקת הקידוד לשם אחסון בזיכרון, התלמיד בשעת הצורך יוכל לשחזר את הנלמד ולדלות את הנדרש ממנו מהזיכרון ביעילות.

בשאלות האירוע התלמיד נדרש לציין ולהציג זכות/עיקרון כלומר עליו גם לשיים (לתת שם) מושג וגם לזכור את ההגדרה של המושג, פעולה הדורשת זיכרון ולכן אנו ממליצים על הטכניקה של ראשי התיבות, טכניקה המגבירה את הזכירה הספונטאנית.

לדוגמא: על מנת שהתלמיד יזכור את שמות הזכויות הטבעיות, יש ללמדו לזכור את ראשי התיבות "חשה כחק" כלומר: **חיים** ו**ביטחון**, **שוויון**, **הליך הוגן**, **כבוד**, **חרות**, **קניין**.

- על מנת שהתלמיד יזכור את שלושת מנגנוני הפיקוח והביקורת הבלתי פורמאליים יש ללמדו את ראשי התיבות "אתד" כלומר: **אומנות**, **תקשורת**, **דעת קהל**. ככול שההוראה תתבסס יותר על מתן דוגמאות/אירועים מהמציאות הפוליטית והחברתית, וככול שיהודק הקשר בין הידע של הלומדים לבין הדוגמאות, כך הם יתקדמו וישכללו את מאגר הידע וההבנות שברשותם וכך הם יזכרו טוב יותר את הנלמד והלמידה תהיה יותר משמעותית, מוכרת וטבעית.

ה. יישום/ תרגול

לדרוש מהתלמיד לבצע מטלות מצומצמות בהיקפן בהתחלה ורק לאחר מכן לבצע מטלות מורכבות. כגון: להתחיל להשיב על שאלות של "כך/לא" ולאחר מכן להשיב על שאלות אמריקאיות ורק לבסוף להשיב על שאלות ידע ושאלות אירוע. לכל פרק בחוברת העבודה של התלמיד מתלווה תרגול שבונה את תשתית הידע וההבנה בתהליך ההוראה-למידה.

התרגול מאפשר לתלמידים לבדוק באיזו מידה הבינו והפנימו את הנושא הנלמד, ולמורים הוא מאפשר לבדוק באיזו מידה הושגו המטרות בתהליך ההוראה למידה לדוגמא בנושא "הפרדת הרשויות" אנו מבקשים להשיג מטרות בתחום התוכן ובתחום מיומנויות הזיהוי, המיון וההבחנה.

המטרות:

- התלמידים יכירו את רשויות השלטון.
- התלמידים יבינו את חשיבות הפרדה בין הרשויות.

בתרגול יש שאלה המבקשת להשיג מטרות אלה:

- א. ציינו את רשויות השלטון השונות.
- ב. באלו רשויות פועלים האישים הבאים: שר, חבר כנסת, שופט מחוזי.

צורת התשאול בפרק א' – שאלת אירוע

בשאלה מסוג זה מוצג אירוע המתבסס על מציאות פוליטית וחברתית. התלמידים מתבקשים על סמך הידע וההבנה שרכשו בתהליך הלמידה, לנתח את האירוע, לזהות עקרונות דמוקרטיים הבאים לידי ביטוי באירוע ולנמק את תשובתם. בנימוק, התלמידים מתבקשים לבסס את תשובתם על הכתוב.

בשאלת האירוע מופיעים שלוש מילות שאלה:

- ציין - זיהוי המושג: העיקרון/הזכות.
- הצג - הצגת המושג. יש לכתוב את כל הידוע לך על אותו מושג-הגדרה, פירוש המושג.
- הסבר - בסס את תשובתך על משפט או היגד מהטקסט הרלוונטי למושג אותו זיהית. נימוק, סיבה לזיהוי המושג.
- קשר את הציטוט אותו הבאת למושג אותו זיהית.

הנחייה כיצד להשיב על שאלת אירוע:

דוגמא לשאלת אירוע:

עיתון מקומי מסוים החליט להיאבק בתופעה של שוטרים העוברים עברות תנועה שאינן קשורות למילוי תפקידם. לשם כך, פרסם העיתון במשך כמה שבועות תמונות של מכוניות משטרה שעברו עברות תנועה. מפקד תחנת המשטרה במקום פנה אל העיתון בטענה שפרסום התמונות פוגע בעבודת המשטרה. לטענתו, פרסום זה גורם לציבור לזלזל בשוטרים ופוגע במעמדם.

ציין את הזכות של השוטרים שמימושה נפגע, לטענת מפקד המשטרה.

- הסבר את תשובתך /סמן את המשפט המתאר את טענת מפקד המשטרה.

1. על התלמיד לזהות איזה מושג ביקשו ממנו לציין. { זכות / עיקרון דמוקרטי }
2. על התלמיד לסמן בתוך הקטע את המילים שמפקד המשטרה טוען. { פרסום התמונות פוגע בעבודת המשטרה. לטענתו, פרסום זה גורם לציבור לזלזל בשוטרים ופוגע במעמדם }
3. על התלמיד לסמן את מילות השאלה. { ציין הצג הסבר }
4. התלמיד יכתוב במחברת התשובות את המילים הבאות, בשורות שונות:

ציין:

הצג:

הסבר:

5. על התלמיד לזהות את המושג המבוקש בהתאם למילים שסימן בתוך בקטע .
{ המילים: " פוגע ", " לזלזל "מעידה שמדובר בזכות לכבוד }
6. התלמיד יכתוב במחברת על יד המילה " ציין " את התשובה : הזכות לכבוד – שם טוב. ועל יד המילה : " הצג " את ההגדרה / הפירוש של זכות זו זכותו של כל אדם לכבוד ולתחושה של דימוי עצמי חיובי כלומר למנוע ממנו השפלה ובזיון ולכן לכל אדם זכות לפרטיות ולשם טוב.
הזכות לשם טוב מתייחסת לזכותו של אדם ששמו לא יוכפש ולא יפגע.
התלמיד יכתוב על יד המילה "הסבר", את הקטע שסימן מהטקסט- הציטוט.
"מפקד תחנת המשטרה במקום פנה אל העיתון בטענה שפרסום התמונות פוגע בעבודת המשטרה. לטענתו, פרסום זה גורם לציבור לזלזל בשוטרים ופוגע במעמדם".

7. על התלמיד **לקשר את הציטוט** אותו הביא **למושג אותו זיהה**. זכותו של כל אדם לכבוד ולתחושה של דימוי עצמי חיובי כלומר למנוע ממנו השפלה ובזיון וכאשר הפרסום גורם לציבור לזלזל בשוטרים, השוטרים מושפלים ובזויים בעיני הציבור וכאשר פרסום התמונות פוגע בעבודת המשטרה ופוגע במעמדם נוצר דימוי שאינו חיובי כלפי השוטרים ומכפיש את שמם הטוב, מכון שהציבור מזלזל בהם ולכן הזכות של השוטרים שמימושה נפגע היא הזכות לכבוד – שם טוב.

על התלמיד להשיב על השאלה בהתאם לנדרש

עליו לענות על...	אם בשאלה הוא נדרש להשיב על....
<ul style="list-style-type: none"> - עיקרון שלטון העם - עיקרון הפלורליזם - עיקרון הכרעת הרוב - עיקרון הגבלת השלטון - עיקרון שלטון החוק 	עקרון דמוקרטי
<p><u>הכוונה לאחת מהזכויות הטבעיות ("חשה כחק"):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - חיים וביטחון - שוויון - הליך הוגן - כבוד הזכות לפרטיות הזכות לשם טוב - <u>הזכות לחירות:</u> חופש המחשבה והדעה חופש המצפון חופש הביטוי חופש המידע חופש ההתאגדות 	זכות

חופש הדת או חופש מדת	
חופש העיסוק	
חופש התנועה	
- קניין	

מומלץ לגוון את דרכי ההוראה- למידה ואת סביבות הלמידה ולשלב אמצעים חזותיים כמו סרטים וקלטות וסביבת למידה מתוקשבת.

סרטונים מומלצים:

<http://www.youtube.com/watch?v=f4oFA0QdJOs>

1. זכות העם היהודי על ארץ ישראל – מדינת ישראל בראייה תורנית

מושגים ומיומנויות	פירוט נושאי הלימוד	שעות לימוד	נושא
<p>ההגדרה המקובלת לעם השוני בין עם ישראל לאומות העולם</p> <p>התורה כחוקה נצחית של עם ישראל</p>	<p>הגדרת עם ישראל כעם במתן תורה</p>	<p>4-6 שעות</p>	<p>• <u>זכות העם היהודי על ארץ ישראל - מדינת ישראל בראייה תורנית</u></p> <p>א. עם ישראל ואומות העולם</p> <p>ב. הגדרת העם היהודי</p> <p>ג. החוקה הנצחית של עם ישראל</p> <p>ד. הבטחת ארץ ישראל לעם ישראל</p>

מטרות:

- התלמיד יכיר את תהליך ההתהוות השונה של עם ישראל משאר אומות העולם.

עם ישראל ואומות העולם

הקדמה

מקובל להגדיר עם כקבוצה חברתית בעלת מספר מאפיינים משותפים, כגון מוצא אתני, שפה, אזור גיאוגרפי, היסטוריה ותרבות.

עיון בתולדות עם ישראל מראה כי הגדרה זו אינה תואמת אותו.

הפיזור הגיאוגרפי, המנהגים הייחודיים לכל עדה, בליל השפות וצבע העור מעלים את השאלה מה הפך את עם ישראל לעם? יתרה מזאת, מה הגורם ששמר על ייחודו של העם לאורך שנות גלותו הארוכות בהן נפוץ לארבע כנפות תבל?

הגדרת העם היהודי

הגורם היסודי שליכד את שבטי ישראל והגדירם כעם הייתה הבחירה האלוקית כפי שבאה לידי ביטוי במקומות רבים בתנ"ך. בחירה זו החלה באברהם אבינו שהיה הראשון שהכיר את בוראו וחינך את ילדיו ברוח זו. אברהם זכה להבטחת ה' כי הוא וזרעו יירשו את ארץ כנען.¹

מימושה של ההבטחה לצאצאיו של אברהם, לאחר שעברו תהליך מיון ובני ישמעאל ועשיו נפרדו מהם, החלה ביציאת מצרים.

משה מופיע בפני פרעה מלך מצרים ודורש ממנו בשם "ה' א-להי העברים" - "שלח את עמי ויעבדוני".² הסמיכות בפסוק בין המושג 'עם' להגדרת מטרת היציאה לצורך עבודת ה' במדבר מלמדת, כי עם ישראל הוגדר כעם עוד לפני שנכנס לארצו והתנחל על אדמתו.

בניגוד לאומות העולם שתרבותם הייחודית והגדרתם כעם הושפעה רבות מהאזור הגאוגרפי שישבו בו, עם ישראל התאחד ראשית סביב תרבותו- התורה שקיבל בהר סיני לאחר היציאה ממצרים, ובשמה כבש והתנחל בארץ שהובטחה לו.

לאור זאת אומר רבי סעדיה גאון³ כי 'אין אומתנו אומה אלא בתורתיה'.⁴

¹ בראשית י"ב, א-ב. י"ז, א'-י"ט,

² שמות ג'. שם ז', ט"ז.

³ מגאוני בבל לפני למעלה מאלף שנה. ראש ישיבת סורא. חיבר ספרים רבים בכל מקצועות היהדות.

החוקה הנצחית של עם ישראל

הרמב"ם אומר כי אחד מעיקרי האמונה הוא להאמין כי זאת התורה לא תהא מוחלפת.⁵ התורה ניתנה מפי ה' שהוא מעל לזמן ולמקום, ולכן הוראותיה, מסריה וערכיה מתאימים בכל זמן ולכל תקופה. יהודי מאמין פונה 'להתייעץ' עם דבר ה' כפי שבא לידי ביטוי בתורתו בכל שאלה העומדת על הפרק.

הבטחת ארץ ישראל לעם ישראל

בתחילת פירושו לתורה שואל רש"י מדוע פתחה התורה, שהיא ספר חוקים, בתיאור הבריאה וסיפורי האבות ולא במצוות קידוש החודש שהיא המצווה הראשונה שהצטוו בה בני ישראל?

תשובתו של רש"י היא שהתורה פתחה בבראשית כדי להדגיש שהעולם נברא בידי ה' והוא המחליט מי העם שיאכלס כל כברת ארץ. רש"י מוסיף כי תובנה זו חשובה במיוחד "אם יאמרו לכם אומות העולם- ליסטים אתם שכבשתם ארץ שבעה אומות!" במידה ואומות העולם יטענו טענה זו יוכל עם ישראל לענות תשובה ניצחת-"כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

אולם ישיבתו של עם ישראל בארץ ישראל תלויה בהתנהגותו של העם ומחויבותו לקיום התורה-

(ג) **אם בְּחַקְתִּי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשְׂיֵתֶם אֹתָם :**

(ד) **וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתְכֶם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיָּו :**

(ה) **וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בָּצִיר וּבָצִיר יִשָּׂיג אֶת זֶרַע וְאָכַלְתֶּם לַחֲמֻמָּה לְשֹׁבַע וְיִשְׂבַּתֶּם לְבֶטַח בְּאֶרְצְכֶם :**

(ו) **וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וּשְׂכֻבְתֶּם וְאִין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רְעָה מִן הָאָרֶץ וְחָרֵב לֹא תַעֲבֹר בְּאֶרְצְכֶם :**

(ז) **וְרִדְפֶתֶם אֶת אֲיִבֵיכֶם וְנָפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב :**

(ח) **וְרִדְפוּ מִכֶּם חֲמֹשֶׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם רְבָבָה וְרִדְפוּ וְנָפְלוּ אֲיִבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב :**

⁴ רבי סעדיה גאון, האמונות והדעות, פרק ג'.

⁵ הלכות דעות

⁶ שמות ל"ב, ט"ז.

(ט) וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּימְתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם :

(י) וְאֶכְלְתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי חֶדְשׁ תּוֹצִיאוּ :

(יא) וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם :

(יב) וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאמֹר וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם :

(יג) אֲנִי ה' אֵל אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיטֵב לְהֵם

עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר מִטַּת עַלְכֶם וְאוֹלַךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוֹת⁷ :

חשוב להדגיש כי שייכותה של הארץ לעם אינה נתונה לערעור וגם בשנים בהן עם ישראל גלה מארצו, שמרה לו הארץ אמונים-

(לב) וְהִשְׁמַתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׂמְמוּ עָלֶיהָ אִיבִיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ⁸ :

במשך מאות שנות גלות חלם העם על השיבה לציון ועל הגאולה השלמה. יהודים בכל העולם פנו בתפילותיהם לכיוון ירושלים ושפתותיהם רטטו באומרם את המלים-

”וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים”

הקמת מדינת ישראל היוותה שיא בתהליכים שעבר העם היהודי במאות האחרונות. קיבוץ הגלויות ומציאות הריבונות המחודשת של עם ישראל בארצו חייבה התייחסות מצדם של גדולי התורה האמונים על הוראתה.

⁷ ויקרא כ"ו.
⁸ שם.

2. הרקע להקמת המדינה ומגילת העצמאות

- הצהרת בלפור - מלחמת העצמאות - מגילת העצמאות - חלקיה ומעמדה המשפטי.	התהליכים שהביאו להקמת המדינה	2	2.הרקע להקמת מדינת ישראל מגילת העצמאות
- שלוש שבועות. - עמדת הרבי מסאטמר. - עמדת אגודת ישראל.	הגישות השונות למדינת ישראל	2	יחס היהדות החרדית למדינה

מטרות:

- התלמיד ידע את הרקע להקמת מדינת ישראל.
- התלמיד יכיר את מגילת העצמאות וחלקיה.
- התלמיד יכיר את הגישות השונות של היהדות החרדית למדינה.

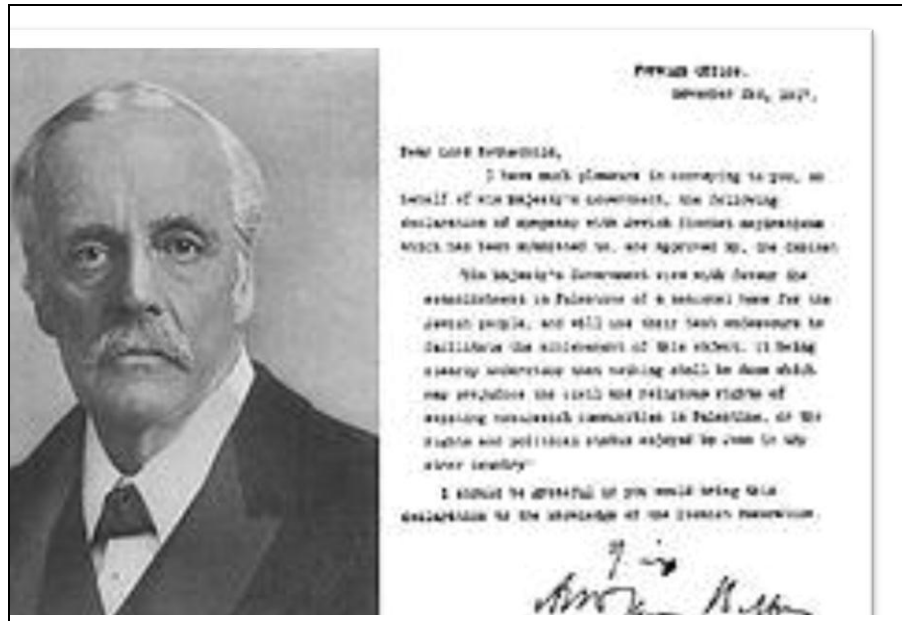
הרקע להקמת המדינה

הקדמה

מדינת ישראל נוסדה בשנת תש"ח (1948) אך היא לא קמה בחלל ריק. קדמו לה אירועים בארץ ישראל ומחוצה לה שהכשירו את הקרקע להקמתה של המדינה. בתחילת המאה ה-20 התפתח היישוב היהודי בארץ ישראל בשיעור חסר תקדים והקים מסגרות פוליטיות, צבאיות, כלכליות והתיישבותיות. התנועה הציונית פעלה בקרב קובעי המדיניות בבריטניה לקידום רעיון הקמת מדינה ליהודים בארץ ישראל.

פריצת דרך היסטורית השיגה התנועה הציונית כאשר התקבלה "הצהרת בלפור". הצהרה זו נשלחה בי"ז בחשוון תרע"ח (2 בנובמבר 1917) על ידי הלורד בלפור, שר החוץ הבריטי, לידי הלורד וולטר רוטשילד ערב כיבושה של ארץ ישראל מידי התורכים.

בהצהרה מודיע הלורד בלפור כי "ממשלת הוד מלכותו רואה בעין יפה הקמת בית לאומי ליהודים בארץ ישראל".

בריטניה קיבלה מנדט מיחבר הלאומים' (ארגון שקדם לאו"ם ואיגד את מדינות העולם) לממש את התחייבותה, אך שיקולים פוליטיים והתנגדותם האלימה של הערבים תושבי הארץ לרעיון, הביאו לנסיגתה מההצהרה ולניסיון להביא להמשך שליטתה בארץ.

בשנת תש"ז / 1947 העבירה בריטניה את שאלת ארץ ישראל לאו"ם מתוך תקווה שיאשר את המשך המנדט שלה על ארץ ישראל.

המהלך הבריטי כשל ובשנת תש"ז (אוגוסט 1947) המליצה הועדה המיוחדת של האו"ם לענייני ארץ ישראל על חלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות עצמאיות, יהודית וערבית ועל השארת ירושלים בפיקוח בין-לאומי.

הצעה זו הפכה על פיה את המדיניות הבריטית שהתנגדה לחלוקת ארץ ישראל ולכינון מדינה יהודית ריבונית. ההצעה גם סללה את הדרך להחלטת עצרת האו"ם בט"ז בכסלו תש"ח (29 בנובמבר 1947) על חלוקת ארץ ישראל והקמת שתי מדינות, יהודית וערבית. בהחלטה זו בלטה תמיכתן של שתי המעצמות – ארצות הברית וברית המועצות.

ההנהגה היהודית הסכימה להחלטת עצרת האו"ם אך הערבים התנגדו לה, ופתחו ביום שלמחרת בפעולות איבה. כך החלה מלחמת העצמאות. התנגדות הערבים להחלטת האו"ם והקשיים שהערימה בריטניה על יישומה עודדו בחודשים הבאים גישה בממשלות ארצות הברית ובריטניה שתמכה בדחיית ביצוע ההחלטה, אך החלטת הנהגת היישוב היהודי בראשות בן גוריון להכריז על הקמת המדינה עם סיום המנדט הבריטי בה' באייר תש"ח (14 במאי 1948) שמה קץ לגישה זו.

תכנית החלוקה 1948 © ויקיפדיה העברית

מגילת העצמאות

במעמד ההכרזה על הקמת המדינה קרא דוד בן גוריון, ראש הממשלה הראשון, את מגילת העצמאות שהיא הצהרה על אפיה של המדינה החדשה.

המגילה מתייחסת לנימוקים ההיסטוריים והמשפטיים להקמת המדינה, לאופי המשטר וליחס שינתן בה לכל הדתות ולמיעוטים שיתגוררו בה. כמו כן יש בה קריאה

אופי המדינה

מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונם של נביאי ישראל

המשטר במדינה

תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; יחס הוגן לכל הדתות והמיעוטים תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות...

קריאה לשלום

אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים. אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן...

קריאה לעם היהודי

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבנין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל

לשלום עם העולם הערבי וקריאה ליהודים לעזור בהקמתה, ביסוסה ושגשוגה של המדינה. על המגילה חתמו חברי 'מועצת העם הזמנית' שייצגו את כלל המפלגות והזרמים בקרב האנשים בארץ.

הוויכוח על נוסח המגילה

ערב ניסוחה הסופי של המגילה התגלעו וויכוחים חריפים בין חברי מועצת העם מטעם אגודת ישראל לבין נציגים ממפלגות אחרות. נציגי אגודת ישראל מחו על העובדה שבמגילת העצמאות לא הוזכרה כלל זכותו של עם ישראל על הארץ מכוח הבטחת התורה ועל אי הזכרת שם ה' במגילה. לבסוף הושגה פשרה ובחתימת המגילה נאמר "מתוך ביטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו על הכרזה זו" כשכל צד מפרש מיהו 'צור ישראל' עבורו...

מעמדה המשפטי של המגילה

למגילת העצמאות אין תוקף משפטי מחייב וייתכן מצב בו יחוקק חוק שתוכנו יסתור את מגילת העצמאות. אולם המגילה יכולה לשמש ככלי עזר משפטי במידה ומתעוררת שאלה שאין לגביה חוק מפורש. או אז יחליט בית המשפט על פי העקרונות שנוסחו במגילת העצמאות. כך ביטל השופט אגרנט בשנת תשי"ג (1953) את הוראת שר הפנים ישראל רוקח לסגור את עיתון 'קול העם', בטאון התנועה הקומוניסטית, לאחר שפרסם מאמר חריף בו נטען כי הממשלה מחרחרת מלחמה ומספסרת בדם הנוער הישראלי. השופט אגרנט טען, כי סגירת העיתון מהווה פגיעה בחופש הביטוי לכלל האזרחים שהובטח במגילה ש"מבטאת את חזון העם ואת האני המאמין שלו".

יחס היהדות הדתית אל הקמת המדינה עמדת הציונות הדתית- אתחלתא דגאולה.

בתוך התנועה הציונית פעלה תנועה ציונית-דתית בשם המזרחי (ראשי תיבות של מרכז רוחני). מנהיגי התנועה ובהם רבנים גדולים בתורה וידועי שם כמו הרב שמואל מוהליבר והרב ריינס זכר צדיקים לברכה ועוד, טענו כי גאולת עם ישראל תבוא בדרך הטבע וכי אין לשבת בחיבוק ידיים ולהמתין לביאת המשיח אלא יש לפעול באופן אקטיבי לבניין הארץ ויישובה.

חברי המזרחי השתתפו באופן פעיל בפעולות התנועה הציונית וחברו לשאר המפלגות והתנועות שבחלקן היו אנטי-דתיות במוצהר. הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, הרב הראשי האשכנזי הראשון בארץ ישראל, כתב והרצה על כך שחיבור החילוניים ליישוב הארץ ומאבקם על הקמת המדינה יביא בסופו של יום להתקרבותם אל הדת. הקמת המדינה היוותה עבור הדוגלים בשיטת המזרחי הוכחה ניצחת לדרכם, שהרי לנגד עינינו מתרחשת בפועל בניין הארץ ושיבת ציון עליה ניבאו נביאי ישראל. הכרזת העצמאות הייתה עבורם מאורע המסמל את היציאה מהגלות ותחילת תהליך שבסופו יביא לבניין המקדש, לביאת המשיח ולגאולה השלמה. ה' באייר שנקבע כיום העצמאות נחוג בקרב בני הציונות הדתית בלבישת בגדי חג, בסעודה חגיגית ובתפילות הודיה.

עמדת הרבי מסאטמר- הקמת המדינה כפירה במלכות ה'

עמדה הפוכה לגישת הציונות הדתית הביע האדמו"ר רבי יואל טייטלבוים מסאטמר. לדידו אין מקום להקמת מדינה יהודית ריבונית לפני ביאת המשיח. בספרו 'ויואל משה' הוא מבסס את קביעתו על מדרש הפסוק-

”הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוּ בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה אִם

תַּעֲרֹרוּ וְאִם תַּעֲרֹרוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֹץ”⁹

המדרש אומר כי שלוש שבועות השביע הקב"ה את ישראל כשיצאו לגלות. שלא ידחקו את הקץ, שלא יעלו בחומה ושלא ימרדו באומות.

לדעת הרבי מסאטמר זצ"ל הקמת מדינת ישראל קודם ביאת המשיח היא דחיקת הקץ ומרידה באומות שנאסרו. עצם הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל שראשיה אינם

⁹ שיר השירים ב', ז'.

מחויבים לשמירת תורה ומצוות ובבתי הספר הממלכתיים שלה מלמדים את התלמידים השקפות עולם אפיקורסיות, היא מרידה 'כלפי שמיאי' ו'מעשה שטן' שאין לתמוך בו או ליהנות ממנו כלל.

חסידיו של הרבי מסאטמר ואנשי ה'עדה החרדית' בירושלים ההולכים בשיטתו נמנעים מלקחת תקציבים ממשלתיים למוסדותיהם ומשתדלים לנהל את חייהם במנותק מהמערכות הממלכתיות עד כמה שניתן.

עמדת אגודת ישראל- הכרה למעשה ולא להלכה

גדולי התורה שהתוו את דרכה של תנועת אגודת ישראל, שייצגה את כלל היהדות החרדית בארץ ובעולם, אחזו בעמדה שונה מהרבי מסאטמר. אמנם אי אפשר, להשקפתם, לראות במדינה 'ראשית צמיחת גאולתנו' כדעת הציונות הדתית ולא ניתן להסכים לצביונה החילונית של המדינה כפי שהוא, אך מאידך לא ניתן להתעלם מהעובדה שהריבונות בארץ בידי יהודים וכי החרדים הינם חלק אינטגרלי מאזרחי המדינה.

זאת ועוד, מדיניות ההסתגרות של הרבי מסאטמר וחסידיו מפקירה את כלל תושבי המדינה שבחלקם הגדול שומרי מסורת ברמה זו או אחרת ומעוניינים בצביון יהודי מסורתי להשקפת העולם החילונית.

הואיל וכך, הורו מתווי הדרך של אגודת ישראל כי אין להכיר במדינה להלכה, כלומר, אין להסכים עם דרכה וצביונה, אך למעשה על החרדים להשתתף במערכות השלטון השונות, בכנסת ובמשלה, על מנת לדאוג לאינטרסים של כלל הציבור החרדי ולתמיכה בעולם התורה ולהשתדל להשפיע על צביונה הכללי של המדינה לאור השקפת התורה וההלכה.

בנוסף, מוטל על נציגי הציבור החרדי במערכות השלטון לדאוג לתקצוב ולפיתוח בתי ספר ומוסדות הפונים אל הקהל הרחב ומעניקים לו חינוך יהודי שורשי.

3. זכויות טבעיות / בסיסיות

נושא	שעות	פרוט נושאי הלימוד	מושגים ומיומנויות
זכויות האדם והאזרח	8-10	זכויות טבעיות (זכויות האדם הבסיסיות)	- זכות לחיים ובטחון - שוויון. - הזכות לחירות חופש ביטוי , חופש התאגדות, חופש המצפון, חופש דת , חופש מדת, חופש העיסוק, חופש התנועה, חופש המחשבה, חופש המידע. - הזכות לכבוד (הזכות לפרטיות ושם טוב) - הליך הוגן - זכות לקניין (חומרי ורוחני).
חובות האדם כאדם		לכבד את זכויות האדם של בן אנוש אחר.	
חובות האזרח		לשלם מיסים, לציית לחוקים ובישראל לבצע שרות צבאי או לאומי.	

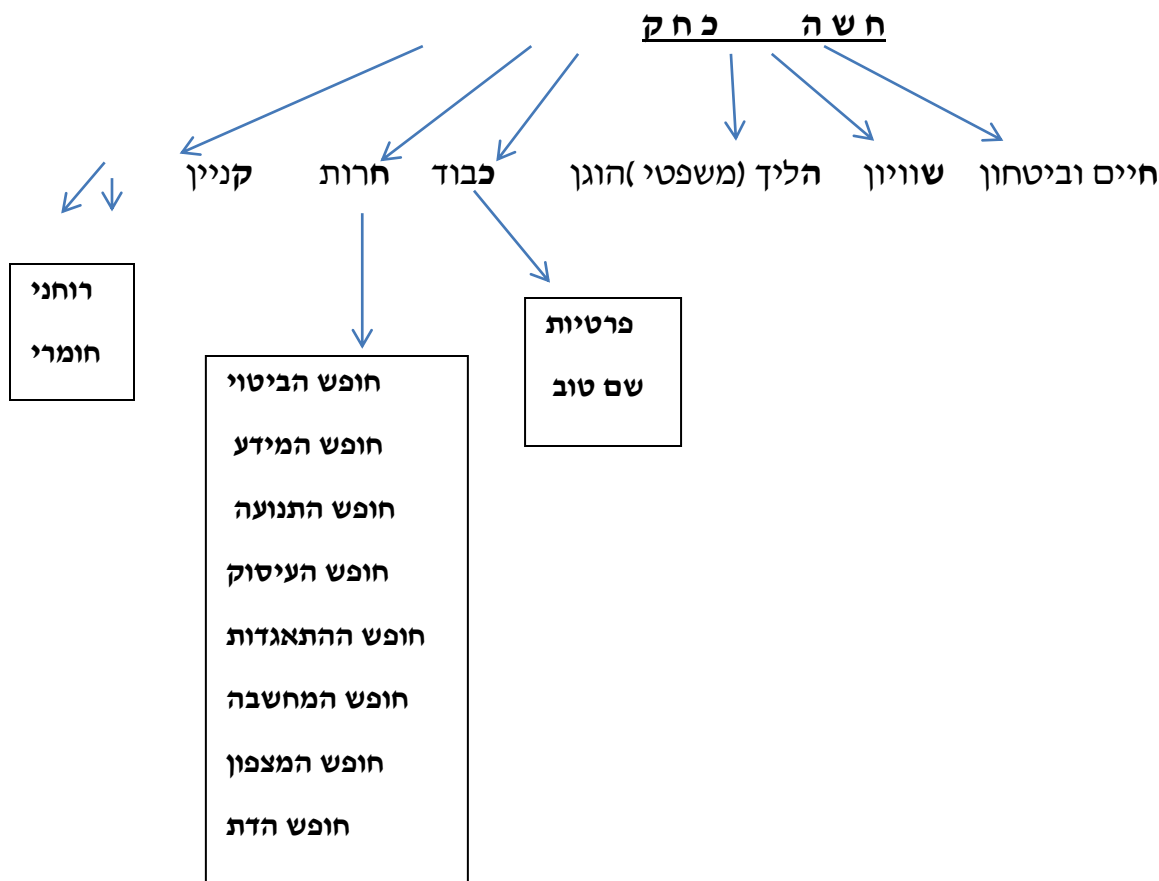
מטרות:

- התלמידים יבינו מהם זכויות טבעיות ומדוע הן נקראות כך.
- התלמידים יכירו ויזכרו את שמות הזכויות והגדרה של כל זכות.
- לזהות זכות על-פי מקרה, לנתח תיאור מקרה ולהשיב על שאלות אירוע.

מהלך הלימוד:

המורה יציג בפני התלמידים את נושא השיעור ויסביר להם מדוע הזכויות הללו נקראות טבעיות/בסיסיות.

לכתוב את ראשי תיבות לזכויות/ (המטרה היא שהתלמידים יזכרו להבא את שמות הזכויות)

על המורה לפרט את שמות כל הזכות על הלוח.
 המורה יחלק כרטיסיות ועליהם שמות הזכויות, על התלמיד לבחור כרטיס שמתאים לסיטואציה שקרתה לו – זכות שנפגעה **אצלו**. התלמידים יביעו את דעתם ותוך כדי השיחה ידונו בשאלה: מי הוא הפוגע בזכות? ויבינו שזכויות שמתממשות או נפגעות הם **תהליך שמתרחש כל הזמן בחיי היום יום שלנו**.
 על המורה להקנות ידע ע"י כך שהוא יציג לפני התלמידים את ההגדרה של כל זכות.

בהמשך תהליך ההוראה בשיטה זו המורים והתלמידים יעלו דוגמאות ודילמות מהמציאות האקטואלית הנשמעת באמצעי התקשורת ומדוגמאות בחיי היום יום שאירעו בעבר.

להלן מספר דוגמאות:

דוגמא א'

אדם בעל חזות חרדית נדחה מקבלת עבודה בטענה כי דמותו הינה חריגה ואינה מתאימה לאופי החברה.

ציין והסבר איזו זכות של האדם החרדי נפגעה.

דוגמא ב'

דילמה מספר 1

בטורו של הרב יעקב ב. פרידמן בעיתון 'בקהילה' כונה עו"ד יואב ללום "בריון רחוב".
עורך דינו דרש התנצלות ופיצוי כספי גבוה.

קבוצה מספר 1 - תובעים

עליכם לשכנע את השופט כי עיתון 'בקהילה' פעל בצורה אסורה.

קבוצה מספר 2 - סנגוריה

צרו קו הגנה אשר יזכה את 'בקהילה'.

דילמה מספר 2

בסוף שנות ה-80 פרסם עיתונאי שעבד באחד העיתונים כי ח"כ מסוים גנב כספי מדינה.
הח"כ עתר לבית המשפט ותבע את הכותב בגין כתבתו.

קבוצה מספר 1 - קטגורים

הציגו את טענותיו של חבר הכנסת.

קבוצה מספר 2 - סנגורים

צרו קו הגנה שיזכה את העיתונאי.

דוגמא ג'

מקרה אירוע - חופש דת

מוחמד גר בסכנין. מגיל 5 הוא נוהג ללכת להתפלל במואזין. לאחרונה הדרשן במסגד החל להסית נגד מדינת ישראל. הוא קרא למאמיניו להילחם נגד הכיבוש הישראלי בירושלים. לטענתו זוהי מצווה דתית לעשות זאת, כך כתוב בקוראן. דבריו של הדרשן הגיעו לאוזני מפכ"ל המשטרה. ללא היסוס הוא החליט לאסור על הערבים להתפלל במסגדים. כתוצאה מכך חלקם פנו לבג"ץ בטענה כי החלטת המפכ"ל פוגעת בזכותם לחופש דת.

1. האם אתם מסכימים עם טענת המתפללים? נמקו תשובתכם.

2. האם אתם מסכימים עם החלטת המפכ"ל? נמקו תשובתכם.

3. כיצד לדעתכם בג"ץ יכריע בסוגיה?

דוגמא ד'

שושי היר, בחזרי חרדים, ח' בסיון תשע"ד / 06.06.14

שוב גזענות בבית שמש, קומץ אנשים מפגינים ולידם שלט ובו דרישה: "הפרדה"! אבל הציבור לא ייתן לכך לקרות, אין הפרדה! אין הדרה! אין כפיה דתית! יש שוויון! תחי הדמוקרטיה! כך טענו כל מיני 'שוויוניסטים' שהם בעיקר פרובוקטיביים חובבי פרסום, שהתלבשו על הנושא הרגיש, וחיפשו עם זכוכית מגדלת מתחת לפנס את המקומות שאפשר לבוא ולמחות נגד כל הפרדה. אין הפרדה! הם טרחו להגיע במיוחד למאה שערים ודרשו להפסיק את ההפרדה במהלך שמחות בית השואבה ברחוב הצר והעמוס, 'לא ייתכן להפריד' הסבירו בטיעונים שונים ומשונים, כשעדת הצלמים מסביבם והם מנסים בכל דרך לייצר פרובוקציות לעיתוני המחר.

הדרת נשים! הם זעקו וכמו שמעבירים את הזקנה בכוח את הכביש, דרשו להושיב

הנשים בקדמת האוטובוס ולבטל את השעות הנפרדות במכולת בשכונה החרדית, מבלי לשאול את הנשים לרצונן, (אולי זה דווקא נוח להן ההפרדה הזאת?) כי זה לא משנה, הדאגה היא לא באמת לנו, ציבור הנשים החרדיות, אלא בעד פמיניזם ושוויון ונגד הפרדה .

אין כפיה דתית! זה כבר לא חדש שבמדינת ישראל מכבדים כל דת באשר היא, למעט הדת היהודית. ולא רק חוסר כבוד, אלא בדת היהודית נלחמים, פוגעים, הורסים וחולמים להשכיח. את מי שמייצג אותה מקניטים, שונאים, מוקיעים ומקיאים. אגב, הפרדוקס הקיצוני בין כיבוד האחר לשנאה העצמית צועק בקול גדול. אך קולו לא נשמע, הוא מטואטא מתחת לשטיח האדום הארוך של קבלות הפנים החגיגיות, כמו זו של האפיפיור. אשר במהלך ביקורו הודרו כל הנשים מהרדיוס הקרוב בחיל ורעדה . אין שוויון! דתות אחרות, גם כאלו שעלו לנו במיליוני נפשות של יהודים, צריך לכבד. אבל את היהדות מנסים לשנות, להגמיש, להתאים לנוחיות. הרצון שהולך ומתחזק לקבוע חוקים ולהנחיל רעיונות חדשניים לתוככי הדת היהודית ועל כל אלו השומרים לה אמונים, והמחאות הקבועות על הדרת נשים הפכו לחלק מסדר היום, במיוחד בעיר בית שמש (וגם ברחבת הנשים בכותל המערבי) .

דמוקרטיה! הם הפגינו באופן כמעט דמוקרטי וביקשו בחירות חוזרות על סמך טענות לא הכי הגיוניות. אבל כשאתה בצד הנכון של המפה, תקבל את מבוקשך מכל הערכאות המשפטיות. וכשגם בפעם השנייה נבחר המועמד החרדי, באופן הכי דמוקרטי שיש, הם מתקשים להפנים את ההפסד הכפול, ולפתע החליטו לשנות גישה ולצעוק: "הפרדה!" מה? הפרדה? מי הצועק הפעם? כן, זה הם! אלו שאכפת להם משוויון מגזרי ומגדרי, אלו שהאדירו את היריקה שהייתה או לא הייתה, אלו המוחים במרץ על בקשה מנשים לא לעבור במדרכה סמוכה לבית הכנסת, אלו שהכריחו את הציבור החרדי לקבל בשכונתם בית ספר שלא ממש מתאים לצביון. הפעם הם לא באו להסיר שלטי הפרדה, או שמירה על צניעות. הפעם הם לא באו עם שלטים הדורשים דמוקרטיה. הפעם, בלי בושה הם מבקשים הפרדה, הפעם להם לא מתאים הי'ערבו .

אופס, סליחה, זה לא הם מבקשים, "בית שמש דורשת: הפרדה!" נכתב בשלט. זו העיר שדורשת. דורשת זה עוד בלשון עדינה, כי את האלימות שהפכה שם לנורמה קשה לצטט ("החרדים זה סרטן" "מזוהמים, פרזיטים, הלוואי שתמותו" באמת קשה להקליד את המילים האלו) והיא הולכת ומחלחלת, גדלה וגוברת, עד שראש העיר נאלץ להגיש

תלונה במשטרה בעקבות האיומים, אשר אינם מגיעים בסתר אלא בגלוי מבלי להתבייש. זו הרי דמוקרטיה .
מסתבר שזה בסדר להפריד ולהדיר נשים, להפר שוויוניות, לאיים ולהתנכל, ואפילו לדרוש הפרדה כל עוד אתה בצד הנכון של הדמוקרטיה.

שאלות לדיון :

1. **ציינו** בשם איזו זכות דרשו לאסור הפרדה בין נשים לגברים באוטובוס?
2. **ציינו** באיזו זכות של תושבי בית שמש החרדים עלולים לפגוע לדעת הכותבת.

* על מנת שהתלמיד יזכור את הנלמד ניתן לשחק את משחק הזיכרון.

הוכנו שני משחקי זיכרון:

1. משחק העוסק במושג – הגדרה 2. משחק העוסק במושג – אירוע

הוראות: יש להדביק את הדפים שבחוברת העבודה לתלמיד על גבי בריסטול ולגזור על הקווים, על מנת ליצור כרטיסיות. בחוברת לתלמיד ישנם אירועים בדרגות קושי שונות, כאשר המטרה בסופו של דבר היא שהתלמידים ידעו להשיב על שאלת אירוע ולכן על התלמיד לקרוא את האירוע ולהבינו ועל פי ההקשר ומילות המפתח (בקטע מופיעים מילים המסייעות לתלמיד לזהות את המושג שנדרש ממנו) לזהות את הזכות.

<u>מדובר בזכות ל...</u>	<u>במידה ובקטע מופיע מילת המפתח..</u>
חיים וביטחון	הגנה על חיי האדם על – ידי צבא / משטרה שמירה על בריאות האנשים זכות בסיסית, ראשונית
שוויון	X "כמו" Y
הליך הוגן	משפט פומבי דלתיים פתוחות השופט עלול להיות מושפע מגורמים זרים ערעור זכאי לעורך דין
כבוד	להשפיל, לבזות, לפגוע רגשית, להעליב
פרטיות	חדר, חשף... ללא הסכמה
קניין	גנבה, רכוש, המצאה, זכויות יוצרים
חופש ההתאגדות	הפגנה, מפלגה, תנועת נוער, וועד עובדים
חופש הביטוי	פרסום, סרט, הצגה, קריקטורה, שיר
חופש המצפון	צמחוני, פציפיסט

4. מדינת ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי

נושא	שעות	פרוט נושאי הלימוד	מושגים ומיומנויות
מדינת ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי	10	- המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה. - לאום. - חוקים ומוסדות המשקפים את היהדות. - הסמלים של המדינה המשקפים את העם היהודי. - הסדר "הסטאטוס קוו".	- שטח, אוכלוסייה, שלטון ריבונות, הכרה בינלאומית. - לאום אתני ולאום פוליטי. - חוק השבות, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק איסור גידול חזיר, חוק חג המצות. הרבנות הראשית. בתי הדין הרבניים. - הדגל, המנון ה"תקווה", סמל המדינה : מנורה וענפי זית.

המרכיבים ההכרחיים לקיומה של מדינה

מטרות:

1. התלמידים יכירו את מרכיביה של המדינה שהם : שטח, אוכלוסייה, שלטון, ריבונות, הכרה בינלאומית.
2. התלמידים ילמדו מהו לאום אתני.
3. התלמידים ילמדו מהו לאום פוליטי.

אמצעים:

1. מפה של אירופה או אסיה או דרום אמריקה .
2. קטע מעיתון שמציג תמונות של יהודים וערבים - פלסטינאים (חילונים, דתיים).
3. מקרה אירוע לריבונות.

מקרה אירוע לריבונות:

משה בחור בן 17 רוצה ללמוד נהיגה. להפתעתו הוא גילה ששעורי נהיגה עולים כסף רב, כתוצאה מכך הוא פנה להוריו וביקש מהם לסייע לו לשלם את שיעורי הנהיגה.

הוריו הסכימו אך הציגו לו מספר תנאים שהם:

- א. עליו להכין שעורי בית כל יום בעיקר באזרחות.
 - ב. עליו לסייע במטלות הבית.
 - ג. עליו לחזור הביתה בשעה עשר בלילה.
 - ד. להתנדב פעם השבוע הארגון חברתי המסייע לנזקקים.
- משה הקשיב לתנאים והחליט לוותר על ההלוואה/עזרה מההורים והחליט למצוא מקור מימון אחר.

שאלות:

1. כאשר ההורים הציבו למשה תנאים הוא חש נפגע מדוע?
(למורה: התשובה: פגעו לו בעצמאות שלו לקבל החלטות בנושאים הללו)
2. האם לדעתך מתרחש מצב דומה בין מדינות? הבא דוגמא אחת שממחישה את טענתך.
(למורה: דוגמא שארה"ב התנתה את הסיוע שלה לישראל – התניית ההלוואה לקליטת העולים מברית המועצות לשעבר בהסכמה ישראלית ללכת לוועידת השלום במדריד)

מערך השיעור

א. מרכיבי המדינה

שלב א - המורה יחלק את המפה לתלמידים וישאל אותם לאור מה שאתם רואים במפה, מה משותף לכל המדינות? על המורה לכתוב את התשובות השונות על הלוח ולהסביר כי המשותף לכל המדינות היא העובדה שמדובר בשטח עם גבולות מוגדרים.

שלב ב - המורה ישאל את התלמידים אילו מרכיבים נוספים משותפים לכל המדינות בעולם. גם הפעם על המורה לכתוב את התשובות על הלוח. אם אחד התלמידים אמר אוכלוסייה יש לעבור למרכיב הבא. אם לא המורה יכול לכוון את התלמידים לתשובה הנכונה באמצעות שאלות מנחות כגון: כאשר יורדים מהמטוס מי מקבל את פניי התייר? מי יקבל את התייר במלון? מי יסיע אותנו למלון?

שלב ג - המורה יציין בפני התלמידים כי קיים מרכיב נוסף וזה שלטון – הגדרה.

שלב ד - המורה יתמקד במרכיב ריבונות- בשלב זה המורה יחלק מקרה/אירוע שבו התלמיד רוצה ללמוד נהיגה אך חסר אמצעים כספיים. כדי לממש את רצונו עליו לבקש הלוואה ובכל הלוואה יש תנאים שיפגעו בחירותו או במלים אחרות בעצמאות שלו להחליט דברים כרצונו.

לאחר דיון במקרה המורה יקביל את המצב שתואר לעולם המדינות הריבוניות ויציין כי מבחינה תיאורטית לכל מדינה יש ריבונות מוחלטת. בלשון אחרת יש לה את העצמאות לקבל החלטות בנושאי פנים וחוץ ללא התערבות חיצונית.

במציאות המצב לא כך. מדינות בעלות עוצמה נהנות מריבונות גבוהה יותר מאשר מדינות עם עוצמה פחותה. לדוגמא הריבונות של ארה"ב גדולה יותר משל ישראל.

ב. לאומיות אתנית ופוליטית

שלב א - המורה ישאל את הנערים: מה משותף לכם בתור תלמידים? האם בחרתם להיות תלמידים. המשותף להם הוא הרצון ללמוד ולקבל תעודה של 10 שנה"ל. רוב התלמידים יאמרו שהם לא בחרו ללמוד אלא חייבים בגלל חוק חינוך חובה. מעט מהם יאמרו שהם עושים זאת מבחירה. כאן המקום להדגיש את ההבדל בין התנהגות הנובעת מבחירה והתנהגות הנובעת מחוסר ברירה.

שלב ב - המורה ישאל את הנערים מה משותף להם ולבני עמם והאם הם בחרו את המרכיבים המשותפים להם? להמחשת המגזרים השונים בחברה היהודית המורה יחלק קטע עיתון עם תמונה/ות שמציג/ים את המגוון הקיים באוכלוסייה היהודית .

התשובה : המשותף ליהודים הם מרכיבים שאינם פרי בחירה כמו שפה תרבות היסטוריה.

שלב ג - המורה יחלק קטע מעיתון עם תמונות של אנשים המשתייכים לעם הפלשתינאי וישאל: מהם הדברים המשותפים לשני העמים ומהם הדברים המבדילים ביניהם?

לאחר שהתלמידים יענו את תשובותיהם על המורה לבחור את התשובות הבאות: המבדיל בין שני העמים הם מרכיבים שאינם פרי בחירה כמו שפה תרבות היסטוריה ודת.

המשותף לשתי הקבוצות הוא הרצון להקים מדינה ולשמר אותה. לאחר שהתלמידים למדו מהם מרכיבים שאינם פרי בחירה וכי לאום אתני שואף להקים מדינה. המורה יכתוב את ההגדרה של לאום אתני.

לאום אתני: "קבוצת אנשים בעלת מרכיבים משותפים שאינם פרי בחירה כמו שפה, תרבות, היסטוריה ודת ובעלת רצון להקים מדינה ולשמר אותה."

שלב ד - המורה יסביר לתלמידים כי יש סוג נוסף של לאום - לאום פוליטי ויציין את הנקודות הבאות:

- א. מרכיבים של לאום פוליטי הם פרי בחירה כמו ערכי הדמוקרטיה, חרות ושוויון.
- ב. לאום פוליטי שואף להקים מדינה ולשמר אותה.

שלב ה - לסיכום החומר הנלמד, המורה יצור עם תלמידיו טבלה שממחישה את הדומה והשונה בין לאום פוליטי ללאום אתני.

משתנים	לאום אתני	לאום פוליטי
מרכיבים של הלאום	אינם פרי בחירה כמו שפה דת היסטוריה ותרבות	פרי בחירה ערכי הדמוקרטיה כמו חרות ושוויון
רצון להקים מדינה	+	+
דוגמא	יהודים	אמריקאים

הסכמים, חוקים, סמלים ומוסדות המשקפים את היהדות של המדינה.

הסכם הסטאטוס קוו

במסגרתה קידום המהלכים להקמת מדינה יהודית נפגשו ראשי הסוכנות היהודית עם נציגי אגודת ישראל במטרה לשכנעם להצטרף למהלך. בכדי להרגיע את חששם מצביונה של המדינה היהודית, חתמו ראשי הסוכנות על מסמך ובו התחייבות לשמר את המצב הקיים בארבעה תחומים:

שבת- תישמר השבת בכל מוסדות המדינה למעט גופים שפעילותם נדרשת לפיקוח נפש.

כשרות- תישמר הכשרות בכל המטבחים הציבוריים.

אישות- כל דיני הנישואין והגירושין יהיו על פי דין תורה ובסמכותם של בתי הדין הרבניים.

חינוך- תישמר עצמאותו של החינוך החרדי.

על המסמך חתמו מטעם הסוכנות היהודית בן גוריון, יצחק גרינבוים והרב פישמן מימון.

מסמך זה נודע בשם 'מסמך הסטאטוס קוו'- המצב הקיים. המסמך סיפק את המתווה למרקם היחסים העדין הקיים בארץ בין דתיים לחילוניים ואת היכולת לאפשר חיים משותפים. למסמך זה אין תוקף של חוק אך פעמים רבות בוחנים על פיו חוקים או תקנות שעלולים לפגוע בהסכמות שניתנו אז.

חוקים

מקובל להבחין בין שני סוגי חוקים שמטרתם הצביון היהודי של מדינת ישראל.

הסוג הראשון הם חוקים שנועדו להסדיר את מתן שירותי הדת לאוכלוסייה ולאפשר שמירת תורה ומצוות למי שחפץ בכך. דוגמא: חוק המועצות הדתיות.

הסוג השני אלו חוקים שנועדו להעניק צביון יהודי לפרהסיה של מדינת ישראל. דוגמא:

חוק החמץ האוסר על מכירת חמץ בפסח בפרהסיה.

סמלים

סמלי המדינה משקפים גם הם את יהדותה.

הדגל שבמרכזו מגן דוד על רקע לבן ושני פסים כחולים עוצב בהשפעת הטלית.

סמל המדינה הרשמי היא מנורת המקדש שהווה בשנות קיומו ואף לאחר חורבנו את ה'לב' של עם ישראל והמקום אליו פנה העם בתפילותיו. ליד המנורה ניצבים שני ענפי זית המסמלים את הכמיהה לשלום.

המנון המדינה מתייחס אף הוא לכמיהה במהלך שנות הגלות לשיבה לציון. עם זאת, גדולי ישראל הסתייגו מהמילים "להיות עם חופשי בארצנו" כיון שהמושג חופש בטרמינולוגיה התורנית משמעו פריקת עול תורה ומצוות.

מוסדות

במדינת ישראל פועלת רבנות ראשית בראשה עומדים שני רבנים, אשכנזי וספרדי. הרב הספרדי נקרא גם 'הראשון לציון' כפי שנקראו הרבנים הראשיים הספרדים עוד בתקופה העות'מנית.

הרבנים הראשיים נבחרים לתקופה של עשר שנים על ידי גוף בוחר המורכב מרבנים ואישי ציבור. במהלך כהונתם הם מכהנים לסירוגין כראש מועצת הרבנות הראשית וכאב בית הדין הרבני העליון.

לסמכותה של הרבנות הראשית הרבנות הראשית נתונים מספר תחומים:

כשרות- הרבנות הראשית מוסמכת להעניק או להסיר כשרות ממפעלים או בתי עסק ומאשרת את הכשרות על מוצרי מזון מיובאים.

אישות- אחריות על הנישואין והגירושין במדינת ישראל.
הסמכה- הרבנות הראשית עורכת מבחני הסמכה לרבנות ומעניקה תעודות כושר לרבני שכונות, ערים ולדיינים.
ייצוג- הרבנים הראשיים מייצגים את העמדה הדתית הממלכתית של מדינת ישראל
<http://www.youtube.com/watch?v=4R-4-rUcFiQ> כלפי ראשי הדתות בעולם.

5. רשויות השלטון

מושגים ומיומנויות	פרוט נושאי הלימוד	שעות	נושא
תפקידי הכנסת : א. הכנסת כרשות מחוקקת – תהליך החקיקה. ב. הכנסת כמנגנון מפקח. ג. הכנסת כמבטאת את עקרון הרוב-קואליציה, אופוזיציה. קבלת חוקים ברוב.	הרשות המחוקקת - כנסת ישראל	4	רשויות השלטון: כולל: הפרדת רשויות מטרת הפרדת הרשויות ועירוב סמכויות.
הממשלה ותפקידיה	הרשות המבצעת -הממשלה	2	
- תפקידי בית המשפט - סוגי משפט: פלילי, אזרחי - בג"ץ וסמכויותיו. - מבנה מערכת בתי המשפט: השלום, המחוזי, העליון.	הרשות השופטת	4	

הפרדת רשויות

מטרות:

- התלמידים יבינו שעקרון "שלטון העם" בא לידי ביטוי בהעברת מוסדות השלטון, מהעם לנציגיו ברשויות השלטון.
- התלמידים יבינו את חשיבות הפרדת הרשויות להבטחת חירותו של האזרח מפני עריצות השלטון.
- התלמידים יבינו שעקרון הפרדת הרשויות אין משמעו הפרדה מוחלטת בין הרשויות. הרשויות קשורות זו לזו בהתאם לחוק, ומתקיימים ביניהן יחסי איזון, ריסון ובקרה.

הלמידה תתקיים באמצעות האתרים הבאים:

הרשות המחוקקת: הכנסת

מבנה הכנסת, תפקידיה מליאה וועדות הכנסת

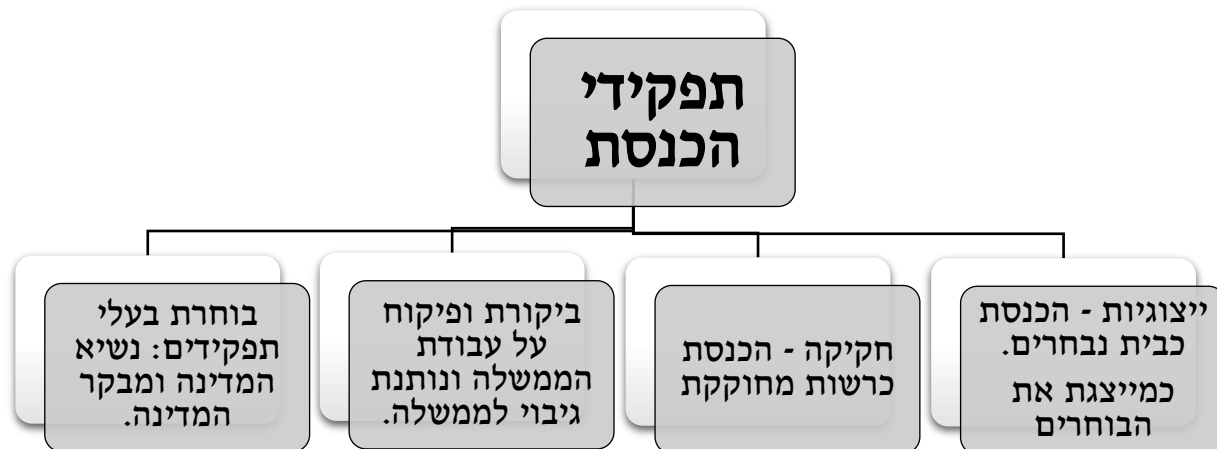
<http://citizenship.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=d31b7f34-713d-4679-ad5a-9854d3a04bbc&lang=HEB>

קואליציה ואופוזיציה, הליך החקיקה בישראל

<http://citizenship.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=62f5daf9-4766-479d-814b-88838ce7bcc&lang=HEB>

אתר הכנסת ובו מידע מקיף על אודות חברי הכנסת.

http://www.knesset.gov.il/mk/heb/mkindex_current.asp

ייצוגיות - הכנסת כגוף מייצג כבית נבחרים של המדינה

הכנסת, מורכבת מסיעות המייצגות את ציבור הבוחרים, שהצביעו עבור רשימות המועמדים במערכת הבחירות. בישראל שיטת הבחירות היא יחסית כך שיש ייצוג יחסי בכנסת לקבוצות השונות המרכיבות את החברה הישראלית. חברי הכנסת מייצגים את הרעיונות, האינטרסים, הצרכים של בוחריהם באמצעות: הצעות לסדר, הצעות חוק, ביקורת על עבודת הממשלה.

מטלה לתלמידים:

עיינו בסיעות הכנסת:

בחרו שתי סיעות קראו את המידע על הסיעה.

ניתן לקרוא ולצפות בדיונים במליאת הכנסת ובפרוטוקולים של ועדות הכנסת.

הסבירו כיצד כל אחת מהסיעות מייצגת את ציבור הבוחרים שלה.

חקיקה - הכנסת כרשות מחוקקת

אחד מתפקידיה של הכנסת כרשות מחוקקת היא קביעת החוקים על פיהם ינהגו האזרחים ורשויות השלטון. הכנסת מחוקקת חקיקה ראשית. בה היא קובעת הוראות חוק כלליות. החוקים קובעים את דרכי ההתנהגות, את סדרי השלטון. גם האזרחים וגם אנשי השלטון כפופים באותה מידה לחוק.

מטלה לתלמידים:

עינו בהצעות החקיקה ובדברי ההסבר וענו השאלות הבאות: (ניתן לחפש על פי המציעים או על פי מילים מהצעת החוק)

מצורפות 3 הצעות חוק:

1. מוחמד ברכה חנא סוייד דב חנין ועפו אגבאריה. הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – גובה שכר המינימום), התשע"א–2011 העאלת שכר מינימום ל-60% מהשכר הממוצע במשק.
 2. יעקב כץ, ישראל אייכלר הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (אחריות בעת אי זיהוי שוטר), התשע"א–2011. הזדהות ברורה של שוטרים.
 3. ציפי חוטובלי וח"כים נוספים הצעת חוק השאלת ספרי לימוד (תיקון – יריד ספרים משומשים), התשע"א–2011.
- k.** עיין בשמות חברי הכנסת המציעים, בדוק לאילו מפלגות הם שייכים מה ניתן ללמוד מכך?
- נ.** הצג את תוכנה של הצעת החוק.
- ד.** הסבר, מה מטרתה של כל הצעת חוק?
- ז.** ציין והצג אילו תפקידים של חברי כנסת מתמלאים על ידי הצעות החוק? בסס תשובתך.

הכנסת כרשות מחוקקת - הליך חקיקת חוק

הצעות חוק:

הצעת חוק פרטית - הצעת חוק שיוזמים חבר כנסת אחד או כמה חברי כנסת. הצעת החוק מוגשת ליו"ר הכנסת או לסגניו. יו"ר הכנסת בודק אם הצעת החוק לא נוגדת את ערכי היסוד של המדינה ואם אין היא גזענית, אנטי דמוקרטית או שוללת את קיומה של מדינת ישראל כמדינת העם היהודי.

הצעת חוק ממשלתית - הצעת חוק שיוזמת הממשלה. הצעת חוק ששרי הממשלה קיימו דיון והצבעה בעניינה ולאחר שאישרו את ההצעה, הממשלה מביאה אותה לדיון במליאת הכנסת לשם הצבעה בקריאה ראשונה. כלומר, הצעת חוק ממשלתית לא מובאת לאישור יו"ר הכנסת וסגניו ולא מתקיים שלב הקריאה הטרומית בעניינה, שכן הדיון וההצבעה נערכים במסגרת הממשלה.

הליך חקיקת חוק

שלב הקריאה הטרומית - שלב המתקיים רק בהצעת חוק פרטית. לאחר שיו"ר הכנסת אישר את הצעת החוק, ההצעה מובאת לדיון מוקדם במליאת הכנסת. בסוף הדיון עורכים הצבעה על השאלה אם להמשיך בהליך החקיקה (אם לא, ההצעה נופלת). אם ההצעה מתקבלת ברוב קולות (ביטוי לעקרון הכרעת הרוב), מעבירים אותה לדיון בוועדת הכנסת שנושא ההצעה הוא בתחום עיסוקה. הוועדה מכינה את נוסח הצעת החוק לקראת הבאתה לקריאה ראשונה במליאת הכנסת.

השלבים הבאים בהליך חקיקת חוק זהים לשתי הצעות החוק – פרטית וממשלתית

התהליך נעשה בשלושה שלבים: **קריאה ראשונה, קריאה שנייה וקריאה שלישית:**

קריאה ראשונה: שר מהממשלה (אם הצעת החוק היא ממשלתית), או חבר הכנסת (אם הצעת החוק היא פרטית) - מציג את הצעת החוק לפני מליאת הכנסת ומתקיים דיון כללי במליאה.

בקריאה ראשונה דנה הכנסת בשאלה אם נחוץ חוק בעניין שבו עוסקת ההצעה. הדיון הוא כולל ולא יורד לפרטי החוק. המציע את הצעת החוק משיב לחברי הכנסת המתנגדים להצעתו ומתקיימת הצבעה.

אם מחליטים בהצבעה וברוב קולות, לקבל את הצעת החוק, מעבירים אותה **לוועדת הכנסת המתאימה.**

קריאה שנייה: ועדת הכנסת המתאימה דנה בהצעת החוק ובודקת אותה סעיף אחר סעיף, בהשתתפות נציגי המשרדים הממשלתיים, נציגי המערכת המשפטית, מומחים לעניין של הצעת החוק וכל מי שהוועדה חושבת שיש לו עניין בהצעת החוק וכדאי לה לשמוע אותו. הוועדה בוחנת את הצעת החוק ביסודיות ולכן עבודתה יכולה להימשך זמן רב. לדיון בוועדה יש חשיבות רבה מבחינת ההליך הדמוקרטי, כיוון שהוא מאפשר לנציגי הסיעות השונות בכנסת - אופוזיציה וקואליציה - להביע את דעתם ולהשפיע על הניסוח ועל התכנים של החוק (ביטוי ל - הכרעת רוב, חופש הביטוי, הגבלת השלטון וכד').

עם תום הדיונים הוועדה מנסחת את החוק ומעבירה את ההצעה לכנסת לשם קריאה שנייה. הוועדה מציגה את החלטותיה בפני מליאת הכנסת. היא מציגה גם את הדעות של חברי הוועדה שהתנגדו לסעיפים שונים בהצעת החוק. חברי הכנסת מצביעים בנפרד על כל סעיף וסעיף שבהצעת החוק. אם יש מתנגדים לסעיפים שונים בהצעת החוק, תוחזר הצעת החוק לדיון בוועדה. לאחר שהוועדה תערוך שינויים בהצעה, תובא ההצעה למליאה לקריאה שנייה נוספת, והכנסת תצביע שוב על כל סעיף וסעיף בנפרד.

קריאה שלישית: ההצבעה השלישית מתקיימת מיד לאחר שהצעת החוק התקבלה בקריאה השנייה.

בקריאה השלישית מצביעים על הצעת החוק כולה (ביטוי לעקרון הכרעת רוב).

חוק חדש

על כל חוק שקיבלה הכנסת חותמים נשיא המדינה, ראש הממשלה והשר שהחוק קשור למשרדו. כל חוק חדש מבטל חוק קודם שעסק באותו נושא, לכן מוסיפים את תאריך החקיקה.

פרסום החוק

החוק מחייב לפרסם את החוקים באופן פומבי. החוק מתפרסם ב"רשומות" – אלו חוברות המודפסות ע"י המדינה ובהן מפרסמים הצעות חוק, חוקים, תקנות, פטנטים, כתבי אמנה וכד'.

מטרת הפרסום - מימוש העקרונות הדמוקרטיים של זכות הציבור לדעת ו- עיקרון שלטון החוק במובנו הפורמאלי - המחייב לפרסם את החוק בפומבי שיהיה גלוי וידוע ברבים.

חשיבותן של הקריאות : הליך חקיקת חוק מבטא את שלטון החוק **במובן הפורמאלי** במדינה הדמוקרטית. שכן, **הליך החקיקה עוסק בכללים על פיהם חוקקו את החוק**: החוק נחקק בבית המחוקקים של מדינת ישראל - הכנסת - והוא מתקבל ע"פ כללים דמוקרטיים, כמו שלוש קריאות העוברות בהצבעה ובהכרעת רוב.

המובן המהותי של שלטון החוק - בא לידי ביטוי בשלושת השלבים בחקיקת החוק - שלוש פעמים מעמידים את הצעת החוק להצבעה, בוחנים ובודקים מחדש האם **החוק ראוי** - התפיסה המנחה את הליך שלוש הקריאות היא - שככל שהצעת החוק תעבור שלבים מרובים יותר של דיון והתייחסות, מצד הרוב והמיעוט בכנסת ומצד גורמים אחרים הנוגעים לעניין, כך ישקלו טוב יותר האם תוכן החוק ראוי למדינה דמוקרטית, וכך קטנה הסכנה של חקיקת חוק חפוז, בלתי מאוזן ומתעלם מערכי צדק ומוסר.

תפיסה זו מעניקה הזדמנות גם לציבור הרחב להשפיע על החוק באמצעות כלי התקשורת, אספות, הפגנות, שתדלנות ולחצים פוליטיים. עם זאת, למרות השלבים השונים שבהליך חקיקת החוק, יכולה הכנסת, מטעמים ואינטרסים שונים, **לחוקק חוק התואם את שלטון החוק במובנו הפורמאלי, אך לא תואם את שלטון החוק במובנו המהותי** - חוק שבתוכנו מנוגד לערכי הדמוקרטיה ובראשם זכויות אדם ואזרח. על המורה לבצע עם התלמיד תרשים זרימה ובו תהליך חקיקת חוק בישראל.

ביקורת ופיקוח על עבודת הממשלה

אחד התפקידים החשובים של הכנסת הוא פיקוח וריסון של הממשלה על מנת להגן על זכויות האדם ועל עקרונות הדמוקרטיה.

כלי ביקורת של הכנסת הם:

1. **הצבעות אי אמון בממשלה**: הכנסת רשאית להביע אי - אמון בממשלה, ואם ההצעה זכתה בהצבעה עליה בכנסת ברוב מוחלט (לפחות 61 חברי כנסת) הממשלה מסיימת את כהונתה ("נופלת"). באמצעות הצבעות אי אמון חברי הפרלמנט יכולים להביא לסיום כהונת הממשלה. הצורך בתמיכת הרוב בפרלמנט גורם לריסון הממשלה.
2. **הצעות לסדר היום**: נשיאות הכנסת קובעת את סדר-היום של הכנסת בד"כ בהתאם להצעות הממשלה. ישיבה אחת בשבוע מוקדשת לדיון בהצעות לסדר-היום שמעלים חברי הכנסת ולדיון מוקדם בהצעות חוק שמגישים חברי כנסת יחידים או קבוצות של חברי הכנסת. חברי הכנסת מעלים נושאים לדיון במליאת הכנסת באמצעות הצעות לסדר-היום.

3. שאילתה: חבר הכנסת רשאי לפנות לשר בשאילתה על עניין שבתחום תפקידי השר הנשאל. השר הנשאל רשאי לסרב להשיב על שאילתה אם לדעתו התשובה עלולה לפגוע בביטחון המדינה, ביחסי החוץ שלה או בעניין כלכלי חיוני שלה, או לצורך הגנה על פרטיותו של אדם או על זכות או על חיסיון שבדין. באמצעותן יכולים חברי הפרלמנט לחשוף את מדיניות הממשלה ופעולותיה בפני התקשורת והציבור, דבר בעשוי לשנות את דעת הקהל כנגד הממשלה.
4. דיון בוועדות הכנסת: לרשות הוועדות עומד צוות מנהלי קבוע, יועצים משפטיים ועוזרי מחקר מהמרכז למחקר ומידע מטעם הכנסת. הוועדות יכולות לזמן לישיבותיהן שרים, עובדי מדינה, מומחים חיצוניים ואנשים וגופים הנוגעים לנושאים שבהם הן דנות. יתרה מכך, כאשר שר מטעם הממשלה מתקין תקנה בעלת אופי פלילי(כלומר שהפרתה גוררת עונש של קנס או מאסר), לא תזכה לתוקף מחייב אלא אם כן תאושר על ידי הוועדה הרלבנטית לתחום שבו התקנה עוסקת.
5. אופוזיציה: אופוזיציה פרלמנטארית לוחמת, מבקרת את פעולות הממשלה ומעוררת את מודעות הציבור למדיניותה ופעולותיה.
6. חוק התקציב: אישור התקציב מאפשר לממשלה לפעול. אי אישור מביא להפלת הממשלה.
7. ועדת חקירה פרלמנטארית: ועדה המוקמת על ידי הכנסת לצורך בדיקה של מעשה או מחדל של הממשלה או של אחד ממשרדי הממשלה.

מטלה לתלמידים

1. עיינו בסדר היום של המליאה

בסדר היום של ועדות הכנסת

ציינו שני נושאים שהועלו על ידי חברי הכנסת במליאה ובוועדות הכנסת הסבירו באיזה כלי של ביקורת (אי אמון, הצעת חוק, שאילתה, הצעה לסדר יום...).

2. שאילתה

התבונן סביבך, מה מעורר שאלה/בעיה/קושי?
חבר שאילתה המופנית לשר האחראי על משרד ממשלתי מסוים.

2. הרשות המבצעת: הממשלה

<http://citizenship.cet.ac.il/ShowItem.aspx?ItemID=406520b4-9f04-494f-8cb2-df41d4394811&lang=HEB>

קראו את המידע מהאתר והבינו: מהי ממשלה, ממה היא מורכבת, מהם תפקידה ולהשיב על השאלות המופיעות בסוף העמוד.

3. הרשות השופטת

על מנת לחדד את הבנת המושג "בג"ץ על המורה לשלב ולהביא דוגמאות מהמציאות האקטואלית.

דוגמא 1:

הקרב המשפטי על גורלם של מבקשי המקלט בישראל בעיצומו. שופטי בג"ץ הודיעו כי יוציאו צו על תנאי המורה למדינה לנמק מדוע לא יבוטל "חוק המסתננים" - התיקון לחוק למניעת הסתננות שמאפשר לכלוא מבקשי מקלט ללא משפט, לתקופה של שלוש שנים או יותר. ההחלטה התקבלה במסגרת עתירה של מבקשי מקלט וארגוני זכויות אדם.

מה תפקידו של בג"ץ כפי שהוא בא לידי ביטוי לקטע

א. הגנה על מיעוטים

ב. הגנה של אופייה היהודי של המדינה

ג. הגנה על זכויות אדם ואזרח

ד. הגנה על המשפט בישראל

דוגמא 2

החופש להסית? נדחתה העתירה נגד גבי גזית

יקי אדמקר, בחדרי חרדים

בג"ץ דחה היום (ב') את העתירה שהגיש משה שורק נגד שדרן הרדיו גבי גזית בגין פגיעתו בחרדים .
כזכור, גזית שידר לפני כשנה בתוכניתו דברי בלע והסתה נגד הציבור החרדי, אך הבג"ץ קבע כי אין מקום להעמידו לדין ואף הורה ליועץ המשפטי שלא יפתח נגדו בחקירה .

העתירה דרשה להעמיד את גזית לדין על עבירות לשון הרע על הציבור, קריאה למעשי אלימות, המרדה ופגיעה ברגשי דת. בתשובת בג"ץ נמנעו השופטים לחזור על הדברים כדי שלא לתת להם תהודה נוספת .

השופט אשר גרוניס, הסתפק באזכור הכינוי "תולעים" שהדביק גזית לציבור החרדי . "מיותר לומר, שדברים מעין אלה כלפי בני אנוש הינם בלתי ראויים, ואין להם מקום בשיח הציבורי ובשידור הציבורי", מעיר גרוניס, אך הוסיף שהסוגיה היא לא משפטית אלא ציבורית.

עוזרו של וינשטיין, רז נזרי, הסביר שהחלטה נבעה מכך שמעולם לא נעשה שימוש בסעיף החוק העוסק בלשון הרע נגד ציבור, וקיים חשש מפני יצירת "תקדים בעייתי ולגרור תלונות הדדיות מצד קבוצות שונות בציבור שנפגעות מדברים הנאמרים בשיח הציבורי ."

עוד הוא הסביר, כי הדברים לא היו הסתה לגזענות, שכן חרדים ומתנחלים אינם מהווים קבוצה מבחינת "גזע" או "מוצא אתני" בג"ץ לא השתכנע שמדובר באחד מאותם מקרים חריגים בהם עליו להתערב בשיקול דעתו של היועץ המשפטי .

גרוניס מציין, כי בעקבות הדברים של גזית נקנסה בעבר תחנת הרדיו ב-30,000 שקל בידי הרשות השנייה, היא נדרשה להשקיע סכום זה בתשדירים לקידום הסובלנות וחויבה להביע בפריים טיים את הסתייגותה מדבריו של גזית .

"ההליך המנהלי שננקט נגד התחנה מהווה גם הוא שיקול לגיטימי בהחלטה שלא לפתוח בחקירה פלילית נגד גזית", אמר השופט .

משה שורק העותר לבג"ץ, בתגובה ל'בחדרי חרדים': "כצפוי בית המשפט התיר שוב את דמו של הציבור החרדי, לאור חומרת הדברים היה ביהמ"ש יכול כפי שעשה במקרים רבים אחרים לפעול ולתקן, הציבור החרדי למוד נסייון מר שכאשר מדובר בזכויותיו הוא לא זוכה להגנה, וניתן לפגוע בו ללא דין וחשבון, לו היו הדברים נאמרים או נכתבים כלפי מגזר אחר הייתה קמה קול זעקה מקצה העולם ועד קצהו .

"פסיקה זו מראה שדעתם של השופטים שהציבור החרדי אינו לגיטימי וחסר זכויות ואל התפלא ביהמ"ש אם כתוצאה מכך הציבור רואה בבימ"ש כחסר לגיטימיות ומקבל

יחס זהה מציבור זה .

מילים יכולות להרוג לא יצאו מבית מדרשו של הציבור החרדי".

שאלות לדיון:

1. אלו זכויות מתנגשות במקרה זה?

2. מדוע פנו לבג"ץ?

8. דמוקרטיה ועקרונות הדמוקרטיה:

נושא	שעות	פרוט נושאי הלימוד	מושגים ומיומנויות
עקרונות הדמוקרטיה	10	1. עקרון שלטון העם – שלטון יציג, נבחר ומתחלף.	- דמוקרטיה של נציגים. - בחירות דמוקרטיות. - הבחירות הן חופשיות, שוות, כלליות, תקופתיות וחשאיות.
		2. עקרון הגבלת השלטון.	- פיקוח וביקורת של מנגנונים מוסדיים (פורמלי): רשות מחוקקת, בחירות, ובית משפט. וחץ-מוסדיים (בלתי פורמלי) על השלטון: אומנות, תקשורת, דעת קהל.
		3. עקרון שלטון החוק.	- שוויון בפני החוק. - הבחנה בין המושגים "שלטון חוק" במובן הפורמאלי ו"שלטון חוק" במובן המהותי. פקודה בלתי חוקית בעליל.
		4. עקרון הכרעת הרוב.	- עיקרון לקבלת החלטות. - יחסי רוב ומיעוט במדינה דמוקרטית. - זכויות המיעוט כפֶּלֶם לעריצות הרוב.
		5. עקרון הפלורליזם הרשות המבצעת - הממשלה הרשות השופטת.	

את עקרונות הדמוקרטיה יש ללמד בהתאם לאתרים הבאים:

מהי דמוקרטיה - יחידת לימוד ותרגול מקוונת

<http://mybag.b-olim.cet.ac.il/Dashboard/Activity/ShowActivity.aspx?gItemID=4eec50cb-b99e-4dbb-a62e-cf78b88bc3d5&lang=1#TabIndex=0>

הדף הראשון (מספר 1) והדף השני (מספר 2)

עקרון שלטון העם - יחידת לימוד ותרגול מקוונת

<http://mybag.b-olim.cet.ac.il/Dashboard/Activity/ShowActivity.aspx?gItemID=fcaba9d5-7bf0-458a-83c8-55e3e1858371&lang=1&pNum=1#TabIndex=0>

הדף הראשון (מספר 1) והדף השני (מספר 2)

עקרון שלטון החוק - יחידת לימוד ותרגול מקוונת

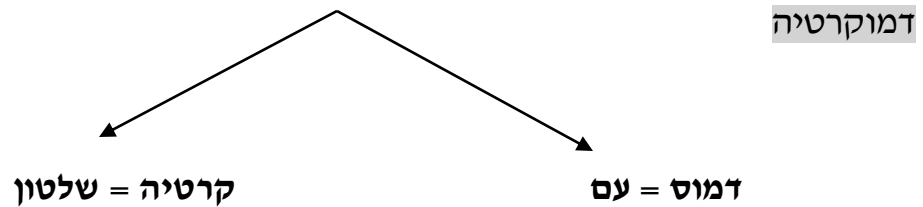
<http://mybag.b-olim.cet.ac.il/Dashboard/Activity/ShowActivity.aspx?gItemID=c5adf3f8-0cee-4644-a743-65cdf0670c2d&lang=1&pNum=1#TabIndex=0>

עקרון הפלורליזם - יחידת לימוד ותרגול מקוונת

<http://mybag.b-olim.cet.ac.il/Dashboard/Activity/ShowActivity.aspx?gItemID=03056fb5-ced6-47cf-aadc-d44c9d0cc20d&lang=1&pNum=1#TabIndex=0>

מהי דמוקרטיה

המורה יציג בפני התלמידים את נושא השיעור ויסביר על הלוח מה משמעות המילה : דמוקרטיה.

דמוקרטיה = שלטון העם

שאלה לדיון : האם זה אפשרי? האם באמת העם, האם באמת אני המורה או אתם התלמידים בשלטון? אלא הכוונה היא ש...

השלטון לטובת העם

השלטון בידי העם

התלמיד צריך להבין ש :

* עם = האזרחים

* שלטון = הגוף האחראי על ניהול המדינה

* השלטון לטובת העם = השלטון מגן על מימוש זכויות האדם והאזרח ואסור לו ליטול אותן מהפרט.

* השלטון בידי העם = האזרחים באמצעות הבחירות מחליטים מי יהיה בשלטון ומי

שנבחר הוא אחד מאזרחי המדינה.

הערה: את הנושא: עקרון שלטון העם מומלץ ללמד בשיטה הבא ורק לאחר מכן לפנות לאתר.

על השיעור להתחיל בהגדרה גם אם היא ראשונית כדי להתחיל במהות הוראה דדוקטיבית.

הגדרה ראשונית:

העם (כלל אזרחי המדינה) הריבון (מקור הסמכות) אחראי על קבלת החלטות וניהול ענייני המדינה. עקרון זה בא לידי ביטוי בדמוקרטיה ישירה ודמוקרטיה

שאלת אתגר:

האם זה אפשרי? האם באמת העם מנהל את החיים במדינה?

ננסה להציג את שני המושגים.

כדי להשלים את ההגדרות יש ראשית להסביר מהם שני הסוגים, השלמת ההגדרות מחדדת את כושר ההבחנה אצל התלמידים.

דמוקרטיה ייצוגית (עקיפה)

העם בוחר בנציגים המנהלים את ענייני המדינה בשם העם ולמענו, לתקופת זמן קבועה מראש באמצעות בחירות. **סוג זה של דמוקרטיה נהוג בימינו.**

דמוקרטיה ישירה

העם משתתף באופן פעיל בקבלת החלטות וניהול ענייני המדינה באמצעות אסיפת העם. סוג זה של דמוקרטיה היה נהוג באתונה העתיקה.

לאחר שהתלמידים למדו את כל הנאמר להלן ניתן לקרוא את מקרה האירוע הבא שבאמצעותו נבחן האם התלמיד הפנים את החומר הנלמד.

מקרה אירוע – הטיול למצדה

היה זה יום קיצי. בחוץ שרר שרב כבד. כיתה י' יצאה לטיול מרתק. מסלול בוואדי במדבר יהודה משולב בביקור במצדה. בעודם בדרך ליעדם האוטובוס שבק חיים. חיים המדריך הודיע שאמנם אוטובוס חלופי בדרך, אבל נוצרה בעיה. בגלל הזמן של ההמתנה אי אפשר יהיה לבצע גם את ההליכה בוואדי וגם את העלייה למצדה והתלמידים יצטרכו לוותר על אחד משניהם.

חיים הודיע שהוא משאיר בידי התלמידים את ההכרעה. התלמידים התחילו להתווכח. אלו צידדו בטיול בוואדי "עזבו אותנו ממצדה ומהעתיקות האלו, אנחנו רוצים ללכת" אמרו, ואלו צידדו דווקא במצדה "זו הזדמנות לבקר במקום הזה, לוואדי אפשר ללכת בכל מקום" טענו. הדיונים והטיעונים לא היו מביישים את הכנסת... בסוף החליטו לערוך הצבעה. יעקב נעמד בקדמת האוטובוס וקרא- מי שבעד מצדה ירים את היד! מי שבעד הטיול בוואדי ירים את היד! וכך תוך זמן קצר הוכרע לאן ימשיך הטיול.

שאלות

1. באילו מקרים אזרחי המדינה מתבקשים לקבל החלטות בצורה שנעשתה ע"י תלמידי הכיתה?
2. האם בימינו החלטות הקשורות לפוליטיקה מתקבלות בצורה דומה? מדוע?
3. כיצד נקראת שיטת קבלת החלטות הדומה לזו שנעשתה בסיפור?
4. כיצד נקראת שיטת קבלת ההחלטות הדומה לזו הקיימת כיום?

לאורך למידת הנושא

על המורה לשלב את הקניית עקרונות הדמוקרטיה עם הבאת דוגמאות ודילמות מהמציאות האקטואלית הנשמעת באמצעי התקשורת ומדוגמאות שאירעו בעבר.

להלן שתי דוגמאות המדגימות את עקרון שלטון החוק:

כתבה על נשיא המדינה לשעבר, משה קצב וכתבה על ראש הממשלה לשעבר, אהוד אולמרט, כאשר המטרה היא להדגיש ולהסביר לתלמיד את המושג **שוויון בפני החוק**.

פרשת גלנט: גבי אשכנזי ייחקר, מנדלבליט ימסור עדות

לקראת סיום החקירה בפרשת "מסמך גלנט", הרמטכ"ל לשעבר גבי אשכנזי צפוי להיחקר בימים הקרובים באזהרה בפרשה. גם מזכיר הממשלה, אביחי מנדלבליט, ייתן עדות

כיכר השבת, צביקה גרוניך, ג' בסיון תשע"ד

לקראת סיום החקירה בפרשת "מסמך גלנט", הרמטכ"ל לשעבר, רא"ל (במיל'), גבי אשכנזי צפוי להיחקר בימים הקרובים באזהרה בפרשה, זאת לאחר שהמטרה הודיעה מספר פעמים כי אשכנזי צפוי להיחקר בפרשה. מלבד אשכנזי, גם מזכיר הממשלה, אביחי מנדלבליט, ייתן עדות.

לפי הדיווח ב"ישראל היום", מנדלבליט יגיע למסור עדות במשטרה שם ישאל מדוע בתקופה בה כיהן בתפקיד הפרקליט הצבאי הראשי, לא הודיע לשר הביטחון דאז, אהוד ברק, וליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד יהודה וינשטיין, על כך שהרמטכ"ל אשכנזי מחזיק בידיו את מסמך גלנט.

הרמטכ"ל לשעבר טען בעבר כי פעל לפי חוות דעתו של הפרקליט הצבאי הראשי דאז, אביחי מנדלבליט ולכן הוא הוזמן לתת "עדות פתוחה" במשטרה.

עד כה נחקרו בפרשה גורמים צבאיים רבים כמו עיתונאים שהגיעו לחקירה במשרדי לה"ב 433: דובר צה"ל לשעבר, אבי בניהו, סמנכ"ל במשרד הביטחון, בצלאל טרייבר, עוזרו לשעבר של הרמטכ"ל אשכנזי, ארז וינר וראש המלמ"ב במשרד הביטחון, אמיר קין.

שאלה לדיון:

מדוע בוצעו נגד הרמטכ"ל לשעבר הליכים משפטיים והרי הוא האדם שבמשך שנים ארוכות עמד בראש המערכת שהגנה על כלל אזרחי המדינה?

פרשת הולילנד: אהוד אולמרט מואשם בקבלת שוחד

הפרקליטות הגישה לבית המשפט כתב אישום נגד ראש הממשלה לשעבר בגין חלקו בפרשה, ולפיו קיבל כספים מתוך ידיעה כי ניתנו בתמורה לקידום פרויקט הבנייה השנוי במחלוקת. יחד עם אולמרט הואשמו גם אורי לופוליאנסקי, שכיהן כסגן ראש עיריית ירושלים באותה תקופה, מהנדס העיר ושולה זקן, מי שהייתה ראש לשכתו.

נתיב נחמני | 5/1/2012

פרקליטות המדינה הגישה הבוקר (ה') לבית המשפט המחוזי בתל-אביב כתב אישום נגד ראש ממשלת ישראל לשעבר, אהוד אולמרט, בקבלת שוחד ישיר או עקיף במסגרת "פרשת הולילנד", שהוגדרה כאחת החמורות בתולדות המדינה. לצד אולמרט, מעורבים בפרשה גם ראש לשכתו לשעבר, שולה זקן וראש עיריית ירושלים לשעבר, אורי לופוליאנסקי.

בכתב האישום נטען כי המעורבים לקחו את הכספים בידיעה כי הם ניתנו בעד פעולות הקשורות במילוי תפקידם, וכדי שיקדמו את פרויקט הבנייה היוקרתי בירושלים. עוד נטען כי תשלומי השוחד נאמדים במיליוני שקלים, שהועברו להם על-ידי היזמים תוך שימוש בשיטות שונות להסוואת מקורות הכספים.

שאלה לדיון: מדוע בוצעו נגד ראש הממשלה אהוד אולמרט הליכים משפטיים, והרי הוא האדם המנהל את כל ענייני המדינה?

להלן דוגמא המדגימה את עקרון הכרעת הרוב:

אושר החוק: מסתננים ל-3 שנות מעצר ב"מתקן שהייה"

"חוק המסתננים" אושר בקריאה שנייה ושלישית במליאת הכנסת. התיקון לחוק מ-1954 יחמיר את תנאי השהות ואת אופן הטיפול גם בפליטים המגיעים לישראל מאריתריאה ומסודן. 37 ח"כים תמכו בהצעה, בהם ראש הממשלה, בנימין נתניהו, וחברי כנסת מסיעת האופוזיציה הגדולה ביותר, קדימה. שמונה ח"כים הצביעו נגד.

על פי איזה עקרון דמוקרטי התקבל החוק בכנסת?

א. עקרון הגבלת השלטון

ב. עקרון הכרעת הרוב

ג. עקרון הפלורליזם

ד. עקרון אהבת ישראל

דוגמא נוספת המדגימה את עיקרון הכרעת הרוב:

מקרה אירוע

במדינה מסוימת מפלגה בשם "אוניברסיטה" ניצחה בבחירות. בעקבות ניצחונה העבירו חברי המפלגה ברוב מוחלט (100 מול 20) את הצעות החוק הקובעות כי:

א. במדינה לא יתקיימו יותר בחירות.

ב. כל מי שאינו משתייך ללאום אינו יכול לרכוש דירות בצפון המדינה.

ג. תהיה אסורה התארגנות שמתנגדת לשלטון.

במדינה אחרת מפלגה בשם "חילוניות גמורה" ניצחה בבחירות. בעקבות ניצחון המפלגה העבירו חבריה **ברוב מוחלט (119 מול 1)** את הצעות החוק הקובעות כי:

א. במדינה לא יתקיימו חופש דת.

ב. לפרט אסור להתפלל.

ג. גברים ונשים בכל מוסדות חינוך כולל חרדים ודתיים חייבים ללמוד ביחד.

ד. תתבטל כל הפרדה בין נשים לגברים בכל המוסדות הציבוריים.

שאלות:

1. האם על המיעוט לציית לחוקים שצוינו לעיל? מדוע?

2. האם על המשטר הדמוקרטי להוציא מפלגות כאלו מחוץ לחוק? אם כן מדוע?

דוגמא לעיקרון הגבלת השלטון:

מקרה אירוע

השעה ארבע לפנות בוקר. היקום שרוי בתרדמה ושקט שורר בכול. רב פקד מיכאל סבר שבעוד שעתיים תסתיים לה משמרת נוספת ללא בעיות. הוא טעה. לפתע נכנס לתחנה סמ"ש ציון וצעק: "אבוי אל תשאל". אלמונים פרצו למטה הארצי (המשרד המרכזי של המשטרה השוכן ליד הר הצופים) כדי לגנוב מסמכים הקשורים לחקירה של עברייני שמייחסים לו פשעים רבים.

רב פקד מיכאל שאל: "אתה בטוח? זוהי עבירה חמורה".

ציון: "כן כן. ואני גם יודע מי עשה זאת. כאשר הבחנתי בדבר רצתי למקום. לפתע הבחנתי בבחור צעיר וצעקתי לו- עצור! הוא לא שמע והחל לברוח. רדפתי אחריו ללא הצלחה. הוא חמק לי מהידיים. חזרתי לניידת עצוב ומתוסכל. בייאוש התבוננתי לאחור ואז לשמחתי הבחנתי כי על הרצפה מונח ארנק. הצצתי בתוכו ומצאתי תעודת סטודנט. יש בו נתון אחד בלבד. זה יספיק לנו כדי למצוא את זהותו של הפורץ וללמד אותו לקח".

רב פקד מיכאל: "איך? מה תעשה?"

ציון: "אכנס למחשבים של האוניברסיטאות ואמצא פרטים נוספים. הכול אני יכול למצוא. כולל הספרים שהוא קרא לאחרונה. אני גאון..."

רב פקד מיכאל: "ממש גאון ... ח.ח.ח בקצב הזה אבקר אותך בכלא מעשיהו. אתה לא זוכר את שיעורי אזרחות? אסור לנו להציץ בפרטים האישיים של חשודים...."

סמ"ש ציון: " ... בטח בטח ... ומה אם הוא רוצח או אדם שמתכנן מגה פיגוע מסיבות לאומיות או אחרות?

בטח שמותר.... אני עושה זאת עכשיו כדי להגן על האזרחים התמימים, הם תמיד נפגעים. וחוף מזה, אף אחד לא בורח מסמ"ש ציון..."

רב פקד מיכאל: "אני אוסר לך בפקודה לעשות זאת!!..."

סמ"ש ציון: "אתה טועה.... .. אנחנו חלק מהרשות המבצעת. מותר לנו לעשות הכול..."

רב פקד מיכאל: "אתה טועה! תשאל את תלמידי אזרחות...."

שאלה:

מי לדעתכם צדק? נמקו תשובתך.

תשובה:

המשטרה שייכת לרשות המבצעת (המשטרה היא אחת מזרועות השלטון), כידוע לרשות המבצעת יש כוח רב שבין היתר נובע מיכולתה לחדור למאגרי מידע שונים ולהיחשף לנתונים אישיים/ פרטיים של אזרחיה .

ללא אישור בית המשפט הפעולה של המשטרה מהווה פגיעה בצנעת הפרט של אזרחיה.

החוברת לתלמיד- משחקים ואירועים

משחקים

בחוברת לתלמיד נמצא משחק "מההתחלה ועד הסוף", מומלץ לשחק בו, מכיוון שהוא מסכם בצורה מתמצתת את ההיצג של עקרונות הדמוקרטיה, מסכם את הנלמד ומחבב את הנושא בפני התלמיד.

הוראות הכנת המשחק:

ישנם שני דפים המחולקים לשישה חלקים, יש להדביק את הדפים האחד על גבי השני ולגזור על הקווים כך שבסופו של דבר יתקבלו 6 קלפים הכתובים משני צידי הדף.

אירועים

בחוברת לתלמיד כתובים אירועים.

על התלמיד לקרוא את האירוע ולהבינו

על פי ההקשר ומילות המפתח על התלמיד לזהות את העיקרון (בקטע מופיעים מילים המסייעות לתלמיד לזהות את המושג שנדרש ממנו)

הערה מאוד חשובה:

בשום פנים אסור להכליל ולקבוע ללא הבנת הקטע ורק על סמך מילות המפתח את המושג הנדרש, אלא על התלמיד לקרוא את האירוע ולהבינו ועל פי ההקשר לזהות את המושג.

מדובר ב... ..	במידה ובקטע מופיעה מילת המפתח
עיקרון שלטון העם	בחירות, נבחר, מייצגים את מגוון דעות האזרחים.
עיקרון שלטון החוק	חוק, תקנה, תקנת עזר עירוני, צו. שוויון בפני החוק.
עיקרון הגבלת השלטון	להעביר ביקורת, לבקר, לפקח, פיקוח.
עיקרון הפלורליזם	מגוון נושאים, דעות שונות, אמונות שונות, ריבוי קבוצות.
עיקרון הכרעת הרוב	הצבעה, הרוב קובע.

מורים! הפורום באזרחות באתר רשת עתיד לרשותכם

www.atidedu.org.il/hila